

בס"ד. שיחת חג הפורים, ה'תשי"ב.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה¹, ציוה לנגן ניגון, והורה לומר לחיים, ואח"כ צוה לנגן עוד ניגון ואמר מאמר ד"ה ליהודים היתה אורה וגו'.

* * *

ב. דובר לעיל (בהמאמר²) אודות מעלתו של מרדכי, "שהי' מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו"³ — שפעל על כל אנשי דורו שבמשך כל השנה עמדו בתנועה של מסירת נפש, שהרי "אם רצו להמיר דתם לא הי' המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים, אלא שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה ולא עלה להם מחשבת חוץ ח"ו"⁴.

וענין זה נעשה ע"י מרדכי, שנקרא "איש יהודי"⁵ — אף ש"מבנימין קאתי", כקושיית הגמרא⁶ "קרי לי' יהודי, אלמא מיהודה קאתי, וקרי לי' ימיני⁷, אלמא מבנימין קאתי", ומהתירוצים על זה⁷, "לעולם מבנימין קאתי, ואמאי קרי לי' יהודי" — "על שום שכפר בע"ז, שכל הכופר בע"ז (שהוא "כמודה בכל התורה כולה"⁸) נקרא יהודי", ו"איש (יהודי)" — שפירושו "שר (יהודי)"⁹, "ע"ש שהמשיך ופעל ענין זה ("יהודי", כופר בע"ז ומודה בכל התורה כולה) בכל אנשי דורו.

ולהעיר מהמבואר בתניא¹⁰ שכדי שגם אצל קל שבקלים תתעורר נקודת היהדות, צריך לבוא לידי נסיון בדבר אמונה, באופן שירגיש במוחש שדבר זה יפריד אותו ח"ו מהיחוד באלקותו ית'; וענין זה פעל מרדכי על כל אנשי דורו, מהגדול שבגדולים עד לקל שבקלים — שכולם עמדו בתנועה של מסירת נפש, ועד למסירת נפש בפועל.

-
(1) כן צוה לאנ"ש שהגיעו מערי השדה שיטלו ידיהם לסעודה.	(6) מגילה יב, סע"ב.
(2) פ"ט (לעיל ע' 20).	(7) שם יג, רע"א.
(3) אסת"ר פ"ו, ב.	(8) קידושין מ, א.
(4) תו"א מג"א צז, א. וראה גם בהנסמן בד"ה וקבל היהודים דפורים אשתקד הערה 12 (תו"מ ח"ב ע' 286).	(9) ע"ד "אישי כה"ג" (יומא פ"א מ"ז), "איש הר הבית" (מדות פ"א מ"ב). שפירושו — "שר כמו אליכם אישים אקרא" (פרש"י תמיד כז, סע"ב). וראה תו"א שם צט, א.
(5) אסת"ר ב, ה.	(10) פרק יט.

ג. ויש להוסיף בפרטיות יותר בנוגע לפעולתו של מרדכי ("איש יהודי") על כל אנשי דורו — ובהקדים:

אודות ה"איש יהודי" — נאמר⁵ ש"הי' בשושן הבירה", אשר, להיותה עיר הבירה של אחשורוש שהי' "מולך בכיפה"¹¹, היתה בירת כל העולם כולו, ובה הי' נס פורים באופן ש"היהודיים אשר בשושן נקהלו בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"¹², משא"כ "שאר היהודים אשר במדינות המלך נקהלו גו' ביום שלשה עשר לחודש אדר ונוח בארבעה עשר בו ועשה אותו יום משתה ושמחה"¹³.

והנה, אף שבמגילה נתפרש רק החילוק בין שושן (בט"ו) לשאר ערים (בי"ד), נתבאר במשנה¹⁴ שגם "כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון [בין בארץ בין בחוצה לארץ]¹⁵, אלא שבארץ ישראל ה"ז מצוי יותר [קורין בט"ו] (כמו שושן), "דאמר קרא"¹⁶ על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות וגו', מדפרזים בארבעה עשר מוקפין בחמשה עשר"¹⁷, ו"יליף (גזרה שוה) פרזי פרזי, כתיב הכא על כן היהודים הפרזים, וכתיב התם"¹⁸ לבד מערי הפרזי, מה להלן מימות יהושע בן נון, אף כאן מימות יהושע בן נון"¹⁷.

ובביאור הטעם "למה תלו הדבר בימי יהושע" [אף ששושן הבירה לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע אלא מימות אחשורוש] — איתא בירושלמי¹⁹ (והביאו הרמב"ם²⁰) ש"חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה חריבה באותן הימים [שהרי "במלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה" (שלא לבנות בית המקדש)²¹, ו"אז היתה בטלה מלאכת בנין בית אלקים" משך זמן²², וכיון שהגאולה (מגלות בבל) היתה רק לאח"ז, נמצא, שבאותו הזמן היתה ארץ ישראל חריבה], ו(לכן)תלו אותה מימות יהושע בן נון", "כדי²³ שיהיו קוראין כבני שושן, ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה, אע"פ שהן עתה חרכין, הואיל והיו מוקפין בימי יהושע קורין בט"ו, ויהי' זכרון לארץ ישראל בנס זה".

(11) ראה מגילה יא, סע"א.	(18) דברים ג, ה.
(12) אסתר ט, יח.	(19) מגילה פ"א ה"א (א, סע"ב).
(13) שם, טז"ז.	(20) שם ה"ה.
(14) ריש מגילה.	(21) עזרא ד, ו ובפרש"י. מגילה יא, א
(15) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ד.	ובפרש"י. פרש"י אסתר ה, ג. ט, יו"ד.
(16) שם, יט.	(22) עזרא שם, כד ובפרש"י.
(17) מגילה ב, ב.	(23) רמב"ם שם.

ונוסף על הכרכים המוקפים חומה עצמם — "כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו", "סמוך אע"פ שאינו נראה, נראה אע"פ שאינו סמוך", "נדון ככרך"²⁴, שקורין בט"ו.

ד. וביאור הענין ע"ד החסידות²⁵:

מוקפים חומה — קאי על תורה, כמארוז²⁶ "חומה זו תורה", ש"מגנא ומצלא"²⁷. ובמעמד ומצב כזה לא זו בלבד שאין לחשוש מפני צר ואויב, אלא עוד זאת, שיכולים להלחם בשונאיהם "בשלשה עשר בו ובארבעה עשר בו", ובמילא, חוגגים ימי הפורים בחמשה עשר, שבו "קיימא סיהרא באשלמותא"²⁸.

וזהו שנאמר במרדכי "איש יהודי הי' בשושן הבירה" — כי, להיותו "כמשה בדורו", שעל ידו ניתנה התורה, מובן ופשוט שמקומו הי' בשושן הבירה, עיר מוקפת חומה, שמורה על מעמד ומצב שה"חומה זו תורה" היא בשלימות.

ופעולתו של מרדכי — "איש יהודי הי' בשושן הבירה" — היתה (לכל לראש) בנוגע ל"היהודיים אשר בשושן":

ובהקדם הדיוק בתיבת "היהודיים" בב' יודיין (כמ"ש בפסוק זה ובכמה מקומות במגילה) — כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בהשיחה²⁹ בשם הצמח-צדק, ש"היהודיים" בב' יודיין קאי הן על אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש האלקית, יצר טוב, והן על אלה שהיו"ד שלהם הוא מנפש הבהמית, יצר הרע, כדרשת חז"ל³⁰ על הפסוק³¹ "וייצר ה' אלקים את האדם", "בשני יודיין, שני יצרים ברא הקב"ה אחד יצר טוב ואחד יצר רע".

וכשם שבנוגע להגזירה כתיב³² "אשר אמר המן .. ביהודיים (בב' יודיין) לאבדם", כיון שהמן רצה לאבד (לא רק יהודים יראי אלקים, יהודים של יצ"ט, "פרומע אידן", אלא) את כל היהודים, כל אשר בשם יהודי יכונה — כמו כן גם כש"נקהלו ועמוד על נפשם"³³, כתיב³⁴

פורים שנה זו (נדפס לאח"ז בסה"ש תש"ב ע' 82). וראה גם שיחת פורים תש"ג ס"ה (סה"ש תש"ג ע' 45). תש"ה ס"א (סה"ש תש"ה ע' 71).

(30) ברכות סא, א.
(31) בראשית ב, ז.
(32) אסתר ד, ז.
(33) שם ט, טז.
(34) שם, טו.

(24) מגילה ב, ב. ג, ב.
(25) ראה אוה"ת מג"א (בהוצאת תש"נ) ע' רעו ואילך. סה"מ תרכ"ט (בהוצאת תשנ"ב) ע' פד ואילך. ועוד. וראה גם ת"מ ח"ב ע' 16. וש"נ.
(26) פסחים פז, א.
(27) סוטה כא, א.
(28) ראה זח"ב רטו, א. ועוד.
(29) דפורים תש"ב ס"ו — י"ל בקונטרס

"ויקהלו היהודיים (בב' יודי"ן) אשר בשושן", היינו, שפעולתו של מרדכי היתה לא רק על היהודים המתנהגים ע"פ היצ"ט, ועד שהיצ"ט מושל בהם, אלא גם על היהודים המתנהגים ע"פ היצה"ר, ועד שהיצה"ר מושל בהם!³⁵

וטעם הדבר — כיון שב"שושן הבירה" ראו במוחש, בעיני בשר, את נס הגאולה באופן ד"ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"³⁶, "הרוג בשונאיהם"³³, החל מ"אויבי איש אנשי ביתו"³⁷, שקאי על היצה"ר³⁸, הגוף ונה"ב, שיתהפכו לטוב, כך שגם אצלם נעשית השלימות ד"מוקף חומה", "קיימא סיהרא באשלמותא".

ה. ונוסף על הפעולה בנוגע ל"היהודים אשר בשושן", שהיא מוקפת חומה — פעל מרדכי גם על כל היהודים הנמצאים בעיירות שעכשיו אינם מוקפים חומה, כיון שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון:

מוקפות חומה מימות יהושע בן נון — מורה על השלימות דבנ"י בכניסתם לארץ ישראל: "ארץ" — כמארז"ל³⁹ "למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה", ו"ישראל" — ר"ת "יש ששים ריבוא אותיות לתורה"⁴⁰, כנגד ששים ריבוא בני"י, שיש לכאו"א מישראל אות בתורה, שלכן, כאו"א מישראל הוא במעמד ומצב ד"מוקף חומה" — "חומה זו תורה" — האות שלו בתורה, שרשו ומקורו.

אמנם, יתכן שיהודי נמצא במעמד ומצב ש"ארץ ישראל" שבו חרבה לפי שעה, ובודאי שאינו במעמד ומצב ד"מוקף חומה".

וגם במצב כזה ישנה פעולתו של "מרדכי" ("איש יהודי הי' בשושן הבירה") — שגם אלה שארץ ישראל שלהם חרבה לפי שעה, יוכלו להתעלות לדרגא כזו שיהיו רואים בעיני בשר (לא רק את הגזירה, אלא גם) את נס הגאולה, כמו אלה שנמצאים בשושן הבירה, כיון שמצד שרשם ומקורם יש בהם הענין ד"ארץ ישראל", שרצתה לעשות רצון קונה, והענין דמוקף חומה זו תורה — כמו הערים שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון, בתחילת הכניסה לארץ ישראל (גם אם לאח"ז במשך הדורות שנתנה המצב).

(35) ראה גם במכתב לעיל ע' 5 ואילך. תתעה.

(36) שם, א. (39) ב"ר פ"ה, ח.

(37) מיכה ז, ו. (40) מגלה עמוקות אופן קפו. וראה סה"מ

(38) ראה ב"ר רפנ"ד. אוה"ת תצא ע' תש"ו ע' 46. תש"ט ע' 41. ועוד.

ולא עוד אלא שגם כאלה שאינם נמצאים בעיירות אלו עצמם, כי אם, במקום הסמוך אליהם או נראה עמהם — נידונין גם הם כמוקפים חומה, ובכחם וביכלתם לראות במוחש נס הגאולה, ולחגוג ימי הפורים כמו בשושן הבירה יחד עם מרדכי ואסתר.

ו. והנה, ענין זה (אינו רק דבר שהי' בזמן ההוא, אלא) מהוה גם (ואדרבה בעיקר) לימוד והוראה בנוגע לכל זמן הגלות — ששייך לימי הפורים, ש"אכתי עבדי אחשוורוש אנן"⁴¹:

נזכר לעיל ש"הי' מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו". וכיון ש"אתפשטותי" דמשה בכל דרא ודרא⁴², ובפרט בדרא דעקבתא דמשיחא, שבו מתגלה משה רבינו בעצמו (כדאיתא בתקו"ז⁴³), מובן, שה"אתפשטותא דמשה שבכל דרא", רבותינו נשיאינו שבכל דור ודור, הם כמרדכי בדורו ("איש יהודי הי' בשושן הבירה"), שפועלים על כאו"א מישראל [מבלי הבט אם מקומו בשושן הבירה או בשאר ערים בחוץ לארץ או בארץ ישראל גם כשהיא בחורבנה ואינה מוקפת חומה] — לעורר ולגלות אצלו את נקודת היהדות, התקשרותו העצמית עם הקב"ה.

ונקודת הענין (כמבואר לעיל בהמאמר⁴⁴) — שגם בזמן הגלות, לאחרי שפסקה נבואה ופסקה אפילו רוח הקודש⁴⁵, ונמצאים במעמד ומצב ירוד עד ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו", מ"מ, מצד הענין ד"כי אתה אבינו"⁴⁶, יכול כאו"א מישראל להתהפך ("ונהפוך הוא") מן הקצה אל הקצה ברגעא חדא ולהתקשר ישירות עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, ולאח"ז נמשכים בגילוי גם הענינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו", אלא שהסדר הוא מלמעלה למטה, שההתחלה היא מצד "כי אתה אבינו", ולאח"ז באים גם הענינים ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו"⁴⁷.

ז. ויש להוסיף, שענין זה שייך גם לכללות התגלות תורת החסידות בזמן הגלות דוקא:

ובהקדם פתגם הצמח-צדק⁴⁸ שאילו הי' רבינו הזקן בזמן האמוראים

(41) מגילה יד, א.

(42) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד,

רע"א).

(43) תכ"א (נ, סע"ב).

(44) פ"ז (לעיל ע' 16 ואילך).

(45) ראה יומא ט, סע"ב. וש"נ.

(46) ישעי' סג, טז. וראה שבת פט, ב.

(47) ראה גם לקמן סכ"ה.

(48) רשימת המאסר — לקו"ד ח"ד

תרכב, רע"א (סה"ש תרפ"ז ע' 230). וראה

סה"ש תורת שלום ע' 169 (נוסחא אחרת).

הי' הוא מגדולי האמוראים, אילו הי' בזמן התנאים הי' מגדולי התנאים, ואילו הי' בזמן הנביאים הי' מגדולי הנביאים, אלא, שהדור לא הי' ראוי לכך.

ולאידך, רואים במוחש שדוקא בדורות האחרונים נתגלתה פנימיות התורה (כמבואר באגה"ק⁴⁹ מכתבי האריז"ל⁵⁰), ונתבארה בתורת החסידות, החל מתורת החסידות הכללית ובפרט תורת חסידות חב"ד, שבה ועל ידה גילו לנו רבותינו נשיאינו ענינים נעלים ביותר שלא ידעו אודותם בדורות שלפנ"ז, כשהי' בישראל גילוי רוח הקודש ואפילו גילוי הנבואה⁵¹!

וטעם הדבר⁵² — שדוקא מצד התגברות חושך הגלות, יש צורך באור גדול ביותר שלא הי' קודם.

ה. ויש לומר בדרך אפשר — בעומק יותר — שבה מתבטא הענין ד"כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו":

בזמן הבית, כשהיו כל הענינים כפי סדר השתלשלות ובמדידה והגבלה — לא היו יכולים לבוא אורות וגילויים שמצד עצמם הם למעלה מהתלבשות בכלים, כיון שבסדר השתלשלות "לא יכיל הכלי לסבול" (כלשון רבינו הזקן בהוספות לתורה אור⁵³);

משא"כ בזמן הגלות — אף שישנו אמנם הגרעון ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו", מ"מ, הרי מצד זה ניתנת האפשרות שתהי' ההתקשרות עם "אתה אבינו", התקשרות העצם עם העצם, עצם הנפש עם עצמות ומהות א"ס ב"ה — שרק עליו יכולים לומר אמיתית התואר "אתה"⁵⁴ — ואליו יכול להתקשר ישירות כאו"א מישראל מבלי הבט על מעמדו ומצבו, שכן, אפילו קל שבקלים, אם רק ירגיש שענין זה נוגע ליחודו ואחדותו עם עצמות ומהות א"ס ב"ה, יוכל לעמוד בכל הנסיונות מתוך מס"נ⁵⁵, כיון שגם אצלו נמצאת בשלימות עצם הנפש, ועי"ז מעורר ומגיע בהעצם שלמעלה, שלכן, אע"פ שבדרגא שלמטה מזה כתיב⁵⁶ "הלא אח עשו ליעקב", אעפ"כ, "ואוהב את יעקב" דוקא,

(53) מג"א קכא, א.

(54) ראה סה"מ תרפ"ט ס"ע 227. וש"נ. וראה גם לקו"ש חכ"א 178. תו"מ ח"ד ס"ע 77 ואילך. ועוד.

(55) ראה תניא פי"ח.

(56) מלאכי א, ב.

(49) רסכ"ו (קמב, ב).

(50) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע). ועוד.

(51) להעיר מתניא אגה"ק סי"ט.

(52) ראה לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"נ.

כיון שבדרגא נעלית יותר, במהותו ועצמותו ית' ממש, מושרש יעקב דוקא⁵⁷.

ולכן, בזמן הגלות דוקא יכולים לקבל גילויים נעלים כאלה שאפילו בזמן האמוראים היו שייכים ליחידי סגולה, בזמן התנאים היו שייכים ליחידי סגולה, ואפילו בזמן הנביאים היו שייכים ליחידי סגולה — כי, בזמן הנביאים נמשכים אורות וגילויים שמתלבשים ב"כלים" [שלכן "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד"⁵⁸], כיון שאצל כל א' מהם נמשך ונתלבש הגילוי באותיות וכלים שלון, ואילו בזמן הגלות נעשית התקשרות עם העצם שלמעלה מאורות וגילויים המתלבשים בכלים.

וכיון שבזמן הגלות דוקא מתגלה הענין ד"כי אתה אבינו", לכן נעשה אז גילוי תורת החסידות הכללית, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעל ידה נמשך הגילוי באותיות של חכמה בינה ודעת, באופן המובן בשכל, ואפילו בשכל אנושי, ועד להשכל דהיו"ד דיצר השני⁵⁹.

ובכח זה פועלים רבותינו נשיאינו (כמרדכי בדורו וכמשה בדורו) הענין ד"להקהל ולעמוד על נפשם"⁶⁰ אצל כל היהודים, "היהודיים אשר בשושן", וגם היהודים שבעיירות שהיו מוקפות חומה בימות יהושע בן נון (אע"פ שהן עתה חרבין), ואפילו אלה שהם מחוץ להערים עצמם, אלא באופן ד"סמוך" או "נראה" בלבד.

ט. ויש להוסיף ולבאר הענין ד"סמוך" או "נראה" ביחס לרבותינו נשיאינו, שהם כמרדכי ("איש יהודי הי' בשושן הבירה") בדורו:

"סמוך" — הוא ע"ד האחיזה בה"קליאמקע" [כידוע⁶¹ מאמר רבינו הזקן "דער וואָס וועט זיך אָנהאַלטן אין מיין קליאַמקע כו'"], שכן, האחיזה בה"קליאמקע" אינה ענין של לימוד, כי אם, ענין של סמיכות בלבד, וכיון שה"קליאמקע" היא על הדלת (ידית הדלת), יכול הוא לעמוד גם מבחוץ, כך שלכאורה אין לו שייכות להענין, אבל אעפ"כ, ה"ה "סמוך לר".

ולכל הפחות "נראה" (אע"פ שאינו סמוך) — שכאשר מסתכלים על העיר המוקפת חומה רואים גם אותה, בגלל שהוא עזר וסייע בפעולותיו של ה"איש יהודי" שבעיר המוקפת חומה, ובמילא,

(57) ראה אוה"ת מג"א ס"ע קס ואילך. (60) אסתר ח, יא.

(61) סה"ש תרפ"ו ע' 99. תרצ"ט ע' 338.

תו"מ שם ע' 99. וש"נ.

ועוד. וראה גם תו"מ שם ע' 198 ואילך.

(58) סנהדרין פט, סע"א.

(59) ראה לעיל ס"ד.

כשמסתכלים על העיר המוקפת חומה, נראית גם הפעולה שלו בתור עוזר ומסייע.

ובכל אופן, גם אלה שהם במעמד ומצב ד"סמוך" או "נראה", נדונין כמוקפין חומה, וחוגגים ימי הפורים יחד עם מרדכי ואסתר בשושן הבירה במעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא".

י. ומימי הפורים לוקחים כח על כל השנה כולה, על כל הזמנים וכל המקומות — שגם בזמן ומקום הגלות ("אכתי עבדי אחשורוש אנן") יוכל יהודי לבוא למעמד ומצב ד"קיימא סיהרא באשלמותא", ומתוך שמחה גלוי, ושמחה גדולה ביותר, למעלה מכל מדידה והגבלה ("עד דלא ידע"⁶²), ולא עוד אלא ששמחה זו הולכת ונמשכת עד ימות המשיח, בימות המשיח עצמם, וגם לאח"ז — כמארז"ל⁶³ "כל המועדים עתידין ליבטל (לימות המשיח) וימי הפורים אינן בטלים לעולם".

[ולהעיר מהמשך מארז"ל הנ"ל: "א"ר אלעזר אף יום הכיפורים לא יבטל לעולם", היינו, שבנוגע ליום הכיפורים — ששוה לפורים גם בענין המס"נ⁶⁴ — יש פלוגתא בדבר, אבל ימי הפורים לכו"ע אינן בטלים לעולם, ואין שום סברא שיבטלו ח"ו].

וההסברה בזה⁶⁵ — שבימי הפורים מתגלית תנועת המס"נ בפועל שישנה אפילו אצל קל שבקלים מצד עצם הנפש הקשורה עם עצמותו ית', "עצמות אליין", וכיון שענין זה אין למעלה ממנו, ה"ה בתקפו ובשלימותו לעולם.

ולהוסיף, שמצד התגלות פנימיות ועצם הנשמה יכול להיות גם בזמן הגלות הענין דביאת המשיח הפרטי⁶⁶, ובצירוף כולם יחד, "נקהלו ועמוד על נפשם", פועלים גם את הגאולה הכללית⁶⁶, במהרה בימינו, ע"י משיח צדקנו.

* * *

יא. דובר לעיל אודות המס"נ דימי הפורים, שאף שהיתה להם אפשרות להנצל מגזירת המן, אילו היו כופרים (היפך הענין ד"יהודי") ח"ו, שהרי הגזירה היתה על היהודים דוקא, מ"מ, לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ לעבור על זה אפילו "לפנים", ומסרו נפשם על אחדותו ית'.

קכא, א. ובכ"מ.

(62) מגילה ז, ב.

(65) ראה גם בהמאמר פ"ח (לעיל ע' 18).

(63) יל"ש משלי רמז תתקמד. ועוד.

(66) ראה תניא אגה"ק ס"ד (קה, ב).

(64) ראה תו"א מג"א צה, סע"ד. הוספות

ועל זה נאמר⁶⁷ ש"ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם" — שבכל הזמנים ובכל המקומות ובכל מעמד ומצב צריכה להיות אצל כאו"א מישראל השייכות לפורים (שיש לו שייכות לפורים ויש לפורים שייכות אליו), שמתבטאת בתנועת המסירת נפש.

ולהוסיף, שפורים הוא יום חול שמותר בעשיית מלאכה, שבזה מרומו שגם כאשר התורה נותנת רשות לעסוק ב"עובדין דחול", והוא עוסק בכך, תובעים ממנו באותה שעה הענין ד"ונהפוך הוא", "נקהלו ועמוד על נפשם" — שכל ענין של יהדות, תורה ומצוותי (אפילו דקדוק קל של דברי סופרים, "ומנהג אבותינו תורה היא"⁶⁸), יהי אצלו נוגע בנפש ("עמוד על נפשם"), שנוגע להחיבור דעצם הנשמה עם עצמות ומהות א"ס ב"ה.

ולא עוד אלא שאפילו במעמד ומצב של העלם והסתור, כבימי הפורים, שאז הי' מעמד ומצב ד"אנכי"⁶⁹ הסתר אסתיר פני ביום ההוא⁷⁰ [כידוע⁷¹ הדיוק שהלשון "ביום ההוא" כשלעצמו הוא לשון העלם, ו"ביום) ההוא" גופא הוא באופן של "הסתור", ולא די בפעם אחת, אלא "הסתור אסתיר" ב"פ], — גם אז עומד הוא במס"נ, "עמוד על נפשם", ועי"ז שוברים ומבטלים ("מ'ברעכט-דורך") כל ההעלמות וההסתרים.

יב. אמנם, ישנם כאלה שטוענים שמצד כמה סיבות נמצאים הם במעמד ומצב ד"עבדא בהפקירא ניחא לי"⁷²:

בדרושי חסידות⁷³ מבואר בארוכה פרטי החילוקים דאמה העברי', עבד עברי, ועבד כנעני, בעבודת האדם. ומבואר שם, שענינו של "עבד כנעני" הוא (כדברי הגמרא⁷²) ש"עבדא בהפקירא ניחא לי", היינו, שמצד עצמו ה"ה במעמד ומצב של הפקר ופריקת-עול — שזהו היפך בתכלית מתנועת המס"נ, שענינה ביטול שלמעלה מטעם ודעת, וההיפך מזה הו"ע הפריקת-עול שלמעלה מטעם ודעת.

67) אסתר ט, כח.
 68) תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. ועוד.
 69) לשון הכתוב — וילך לא, יח. ודרשו חז"ל (חולין קלט, ב) "אסתר מן התורה מניין, שנאמר ואנכי הסתר אסתיר". וראה תו"מ סה"מ אדר ע' עג ואילך. וש"נ.
 70) ראה חגיגה ה, א: "כי מטי להאי קרא, בכי, והי' כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות" (שם, כא — בהמשך הענין).
 71) ראה תו"א מג"א צד, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי נ"ך (אסתר) ס"ע תטו ואילך.
 72) גיטין יג, א. וש"נ.
 73) ראה תו"מ סה"מ אדר ע' ט. ע' כד. וש"נ.

כלומר: גם כאשר מסבירים לו ע"פ שכל, ולא עוד אלא שהוא בעצמו מבין בשכלו, שצריך לקיים תומ"צ, ויש לו ראיות מחייו והנהגתו שרואה בעיני בשר אופן ההנהגה מלמעלה שקיום התומ"צ נוגע לטובתו הגשמית ("בשעת מ'האלט זיך ביי תומ"צ איז פשוט בעסער בגשמיות"), כך, שע"פ טו"ד מבין בעצמו שצ"ל "אהבתי את אדוני", כיון שע"ז יש לו "את אשתי ואת בני"⁷⁴, בני חיי ומזונא רויחא — אעפ"כ, מכריז וצועק ש"ניחא לי" ורצונו וחפצו "בהפקירא", הפקירות של פריקת עול!

— מצינו בקדושה שבנוגע ל"תאוה" לא שייך לשאול קושיות ("אויף אַ תאוה איז קיין קשיא ניט")⁷⁵, ובמילא, יש דוגמתו גם בקליפה, שלא שייך לשאול קושיות ולהביא הוכחות ע"פ שכל, כיון שזהו"ע של תאוה — "בהפקירא ניחא לי".

יג. וענין זה (עבדא בהפקירא ניחא לי, פריקת עול שלמטה מטו"ד) הוא ענינו של עמלק — ששייך לפורים, כיון שהמן האגגי הוא בן בנו של עמלק⁷⁶ — שהוא למטה מכל שאר אומות העולם, כמ"ש⁷⁷ "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד":

שאר אומות העולם — בשמעם שבנ"י יצאו ממצרים "ביד רמה"⁷⁸ ("מיטן גאַנצן שטורעם"), והקב"ה הנהיגם ועשה להם נסים ונפלאות כו' — "שמעו עמים ירגזון חיל אחז גו' אז נבהלו גו' יאחזמו רעד גו' תפול עליהם אימתה (על הרחוקים) ופחד (על הקרובים) גו'"⁷⁹ (ככל פרטי הענינים שנאמרו ב"אז ישיר"), ולא עוד אלא שבידעם שכאשר יבואו בנ"י לכבוש את ארצם ("אמרו עלינו הם באים לכלותינו ולירש את ארצנו"⁸⁰) לא יוכלו לעמוד נגדם במלחמה, ויצטרכו ליתן כל אשר להם, חיפשו תחבולות איך להציל את ממונם, ועד ש"הטמינו מטמוניות של זהב בקירות בתיהם"⁸¹.

משא"כ עמלק — אף שגם הוא ידע אודות הנסים והנפלאות

(74) משפטים כא, ה.

(75) אוה"ת בלק ע' תקצז. המשך תרס"ו בתחלתו. סה"מ תש"ב ע' 34. לקו"ש ח"ו ע' 21. ועוד.

(76) ראה תרגום שני לאסתר ג, א. מס' סופרים פ"ג ה"ו.

(77) בלק כד, כ. וראה ד"ה ראשית גוים עמלק דפורים פר"ת (סה"מ פר"ת ע' רצו ואילך). ד"ה זה בסה"מ תר"פ-פ"א בתחלתו.

(78) בשלח יד, ח.

(79) שם טו, יד-טז (ובפרש"י).

(80) פרש"י שם, טו.

(81) ועו"נ "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם", "בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם לפי .. (ש)ע"י הנגע נותן הבית ומוצאן" (מצורע יד, לד ובפרש"י — מויק"ר פ"ז, ו. — נתבאר בלקו"ש ח"ב ע' 91 ואילך).

שנעשו לבני, ובפרט שהי' "בן בנו של נמרוד הרשע" ⁸² שהי' "יודע את רבונו כו" ⁸³, אעפ"כ, מיד לאחרי שיצאו בניי ממצרים (קודם בואם להר סיני) בא הוא מעצמו להלחם עם בניי — "ויבוא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" ⁸⁴ — לא בשביל להציל את עצמו (שהרי בניי לא התכוונו לכבוש את ארצו), אלא אך ורק משום שרצה לקרר את ההתפעלות והמורא של כל האומות מפני בניי, כמ"ש ⁸⁵ "אשר קרך", לשון קרירות, "משל לאמבטי רותחת שאין כל ברי' יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה, אע"פ שנכוה הקרה אותה בפני אחרים" ⁸⁶ — הנהגה כזו אין לה יסוד בשכל הבנה והשגה (שהרי ע"פ שכל ידע עמלק שלא יוכל להתגבר עליהם), כי אם, ענין של חוצפה, "מלכותא בלא תגא" ⁸⁷.

ומזה נלקחת ה"חוצפה" שמצינו בכל דור ודור אצל כמה אנשים — שגם בנוגע לדבר שאין לו מקום בשכל, יכולים להתעקש ולהכריז ש"בהפקירא ניחא לי".

ודוגמתו בעבודת האדם בה"מלחמה לה' בעמלק מדור דור" ⁸⁸:

בעבודת האדם יש מניעות ועיכובים העלמות והסתרים שבאים מצד השכל, ולכן, כשעומד נגדם ע"פ שכל דקדושה, ומתווכח ("ער טענה"ט זיך אויס") ומסביר ע"פ שכל שצריכים לעבוד את ה', ללמוד תורה ולקיים מצוות, אזי פועל שיתבטל ההעלם וההסתר.

אבל, לפעמים מתחכם היצר להעלים ולהסתיר (לא מצד השכל, אלא) מצד חוצפה שלמטה מטו"ד, ואז, אי־אפשר לעמוד נגדו ע"י שכל דקדושה,

[ובפרט אם התעסק בלימוד חכמות חיצוניות, שעייז מטמא חב"ד שבנפשו האלקית (כמבואר בתניא ⁸⁹), היינו, שבמקום לנצל שכל דקדושה לעמוד נגד הלעו"ז, ניתוסף אצלו בשכל דלעו"ז],

שכן, אף שמבין בשכלו שצריך לקיים תומ"צ, ומבין בשכלו שתומ"צ הם למעלה מהשכל, ולאידך, בקיום התומ"צ תלוי סדר

(85) תצא כה, יח.

(86) פרש"י עה"פ.

(87) ראה סנהדרין קה, סע"א. וש"נ.

(88) ס"פ בשלח.

(89) ספ"ח.

(82) ע"ד לשון חז"ל — חגיגה יג, רע"א,

ובתוס' שם: "לאו דוקא .. אלא על שם מעשיו".

(83) ראה לקו"ש חכ"א ע' 193 הערה 38.

וש"נ.

(84) בשלח יז, ח.

ההשתלשלות, לא רק עולם הבריאה והיצירה ("בראתיו יצרתיו"⁹⁰), אלא גם עוה"ז הגשמי והחומרי, כמ"ש⁹¹ "אם בחוקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'" — אעפ"כ, צועק הוא ש"בהפקירא ניחא לי": הוא לא יכול לסבול מרות של איזה דבר המתנשא עליו! ולא עוד אלא שאינו יכול לסבול דבר כזה גם בנוגע לזולתו, שיהודי אחר לומד תורה ומקיים מצוות מתוך קבלת עול, ולכן משתדל לפעול קרירות גם אצל אחרים ("הקרה אותה בפני אחרים"), אע"פ שהוא בעצמו נכוה (כפי שיודע בעצמו שהחסרון בקיום התומ"צ אינו משתלם לו פשוט בנוגע לבני חיי ומזונא רויחא) — עד כדי כך מודגש אצלו הענין ד"עבדא בהפקירא ניחא לי"!

יד. אמנם, בימי הפורים ישנה נתינת-כח אפילו בנוגע לאלה שנמצאים במעמד ומצב דעבד כנעני, "עבדא בהפקירא ניחא לי": ובהקדמה — שבנוגע לעבדים כנענים יש פלוגתא בפוסקים אם חייבים במקרא מגילה ושאר עניני הפורים⁹².

ומהלימודים שגם הם חייבים בעניני פורים — ממ"ש⁹³ "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם גו' להיות עושים את שני הימים האלה גו'" — כפי שמבאר הרגצ'ובי⁹⁴ שאין לומר ש"הנלוים עליהם" קאי על גרים, ש"הרי הם לאחר הגירות כמו כל ישראל".

ושני פרטים בזה: (א) בנוגע לגרים אין צורך בלימוד מ"הנלוים עליהם", שהרי שנינו במסכת שבועות⁹⁵ "ולא אתכם לבדכם וגו' כי את אשר ישנו פה"⁹⁶, אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני, דורות הבאים וגרים העתידין להתגייר מנין, ת"ל ואת אשר איננו⁹⁶, ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני, מצוות העתידות להתחדש כגון מקרא מגילה מנין, ת"ל קיימו וקבלו, קיימו מה שקבלו כבר", (ב) בנוגע לגרים לא שייך לומר "הנלוים עליהם", בדרך טפ"ל, דכיון שגר שנתגייר נעשה כאחד מישראל [כפי שמאריך הרמב"ם בתשובתו הידועה⁹⁷ במעלת הגר —

94 צפע"נ למג"א עה"פ. וש"נ.

95 לט, א.

96 נצבים כט, יג"ד.

97 נדפסה ברמב"ם הוצאת שולזינגער

(ג.י. תש"ז) בהוספות לח"א סי"ט. תשובות

הרמב"ם (ירושלים, תש"כ) כרך ב סרצ"ג.

90 ישעי' מג, ז. וראה גם בהמאמר פ"ג

(לעיל ע' 10).

91 ר"פ בחוקתי.

92 ראה נ"כ הטושו"ע או"ח ר"ס תרפט.

פרמ"ג שם סתרצ"ה סקי"א.

93 אסתר ט, כז.

ש"מתייחס למי שאמר והי' העולם" — שאינו צריך לשנות מאומה בנוסח התפלה "אלקינו ואלקי אבותינו", ומביא ראי' מדברי הירושלמי⁹⁸ ש"גר עצמו מביא וקורא מ"ט"⁹⁹ כי אב המון גוים נתתיך", "הנה נתברר לך שיש לך לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו", בודאי אינו בגדר "הנלוים עליהם" בדרך טפל,

ועכצ"ל — מסיק הרגצ'ובי — ש"הנלוים עליהם" קאי על עבדים, ש"אין להם מציאות פרטי, רק טפלים".

טו. וההסברה בזה:

בנוגע לעבד כנעני של כהן שאוכל בתרומה¹⁰⁰ — יש סברא לומר שכשם שאשתו של כהן מותרת באכילת תרומה¹⁰¹, שכן, עם היותה מציאות בפ"ע, מ"מ, כיון שיש לה קשר ושייכות אל הכהן ע"י הנישואין, אמרה תורה שקשר זה דיו להתירה לאכול בתרומה כמו בעלה, כך גם עבדו של כהן, עם היותו מציאות בפ"ע, הרי, מצד הקשר והשייכות של עבד לאדונו מותר לו לאכול תרומה כמו האדון.

אבל, האמת היא שעבדו של כהן אינו מציאות בפ"ע שיש לו קשר ושייכות אל הכהן (כמו אשתו של כהן), אלא, כל מציאותו היא היותו קנין כספו של האדון, שבטל וטפל אל האדון [כלומר, גם לאחר התקשרותו עם האדון אינו מציאות בפ"ע, אלא בטל וטפל אל האדון, כך, שאין כאן אלא מציאות האדון], ולכן מותר באכילת תרומה.

ונפק"מ לדינא¹⁰² — בהקונה עבד כנעני ומלו וטבלו אחר שחיטת הפסח, שמותר לו לאכול מהפסח של אדונו, אף שאין הפסח נאכל אלא למנוייו¹⁰³, כי, התנאי שצ"ל למנוייו דוקא אינו אלא ביחס לאדם שנחשב למציאות בפ"ע, שאינו יכול לאכול הפסח אא"כ נתמנה עליו, משא"כ עבד כנעני שאינו מציאות בפ"ע, כי אם קנינו של האדון וטפל אליו, לא שייך בו מינוי, ובמילא יכול לאכול מן הפסח בתור קנין כספו של האדון שהוא (האדון) נמנה על הפסח (וצריך רק להסיר הדבר המונע את העבד לאכול הפסח — ע"י המילה).

טז. עפ"ז מובן שהלשון "הנלוים עליהם" שייך לעבדים כנענים:

98) ביכורים פ"א ה"ד. וראה רמב"ם הל' ביכורים פ"ד ה"ג, וברדב"ז שם.
99) לך לך יז, ה.
100) ראה צפע"נ עה"ת פ' בא ע' מה. וש"נ.
101) רמב"ם הל' תרומות רפ"ו.
102) פסחים סא, א.
103) שם ה"ג.

כיון שעבדים כנענים אינם מציאות בפ"ע, אלא בטלים וטפלים אל האדון — לא שייך לומר שיש עליהם חלות של מצוה, כי, גדר של מצוה חל על מציאות של אדם בר-דעת (שעליו נופל גדר הציווי — מצד התולדה או מפני שנתגייר), משא"כ בנוגע לבהמתו או נכסיו של אדם — לא שייך גדר של מצוה כלל.

וזהו החידוש שבפסוק — "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם גו' להיות עושים את שני הימים האלה גו'" — שגם עבדים כנענים שאינם מציאות בפ"ע, אלא טפלים ובטלים לבנ"י, "נלוים עליהם", חייבים במקרא מגילה ובמצוות פורים¹⁰⁴, לא מצד עצמם (שאינן עליהם חלות מצוה), אלא מצד היותם "נלוים עליהם".

יז. ומזה יש לימוד-השכל בעבודת האדם:

גם אם ישנו מי שנמצא במעמד ומצב של "ראשית גוים עמלק", ו"בהפקירא ניחא לי", מבלי להתחשב בתועלת רוחנית או תועלת גשמית, כך שלכאורה אין לו אפשרות להתמודד ולהתגבר על גופו ונפשו הבהמית, לא ע"י שכל ולא ע"י הרגש, כיון ששום דבר לא "לוקח" אותו ("שכל נעמט אים ניט, און הרגש נעמט אים ניט, און קיין זאך נעמט אים ניט") — צריך לידע שבכחו וביכלתו להעמיד את עצמו במעמד ומצב ד"הנלוים עליהם", היינו, שאינו מציאות לעצמו, בידעו שהמציאות האמיתית היא מציאות האדון, והוא טפל ובטל אליו, ובמילא, אין נפק"מ אם "ניחא לי" באופן כך או באופן אחר, כיון שהוא צריך לעשות רצון האדון, ויתירה מזה, שבדרך ממילא עושה (ולא רק שצריך לעשות) רצון האדון, כיון שהוא לעצמו אינו מציאות כלל!

ובכח זה — שלוקחים מימי הפורים שבהם הי' הנצחון על המן, בן בנו של עמלק — יוצאים לה"מלחמה לה' בעמלק מדור דור", מלחמה שישנה אפילו בדרא דמלכא משיחא (כפירוש התרגום¹⁰⁵), ומצליחים לקיים הציווי "תמחה את זכר עמלק"¹⁰⁶, עי"ז שעושים כל מה שיכולים לעשות לבד, ואז משלים הקב"ה ומקיים הבטחתו "כי מחה אִמְחָה את זכר עמלק"¹⁰⁷ — ר"ת אמת (אמחה מחה תמחה)¹⁰⁸ — שניתוסף גם אל"ף,

ומדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי" (תיב"ע עה"פ).

(106) ס"פ תצא.

(107) בשלח יז, יד.

(108) ראה עטרת צבי לזח"ב סה, א.

104) ראה צפע"נ מג"א שם, שגם להדעות שעבדים פטורים ממקרא מגילה, ה"ז "רק למקרא מגילה, אבל לעשות פורים, עשי שייך גם בהם, וגדר דוה מוטל על אדון כו".

105) "לתלתא דריא מדרא דעלמא דין

אלופו של עולם, שמורה על דרגא שלמעלה מטעם ודעת, למעלה מסדר השתלשלות¹⁰⁹, ובכח זה נעשה שלימות הנצחון במלחמת עמלק.

ואז — "ליהודים היתה אורה ושמחה גו"¹¹⁰, שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה, "עד דלא ידע"⁶².

* * *

יח. ידוע מ"ש הרמב"ן בפירושו על התורה¹¹¹ ש"מעשה אבות סימן לבנים", כלומר, כאשר התורה מספרת אודות "מעשה האבות", אין זה סיפור דברים בעלמא, אלא גם "סימן לבנים", הוראת-דרך כיצד צריכים אנו להתנהג בדורותינו אלה, וגם נתינת-כח שבדורותינו אלה נוכל לעשות כ"מעשה האבות", מבלי הבט על ירידת הדורות, כמארז"ל¹¹² "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם וכו'".

ולהעיר גם מדברי הגמרא¹¹³ ש"ספר הישר . . זה ספר אברהם יצחק ויעקב (ספר בראשית שמעשה אבות כתובים בו) שנקראו ישרים" — דיש לומר, שנוסף לכך שאברהם יצחק ויעקב הלכו בעצמם בדרך הישרה, פעלו גם שתהי' דרך ישרה וסלולה לבניהם אחריהם, כמ"ש באברהם¹¹⁴ "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו [לא רק יצחק לבדו, אלא גם כל בניי עד סוף כל הדורות¹¹⁵] ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", שעיי"ז נקל יותר לכל בניי לילך בדרך זו, כפי שרואים במוחש שההליכה בדרך סלולה היא קלה ומהירה יותר מאשר הליכה בדרך חדשה שצריכים לסלול בעצמם.

ועד"ז בנוגע ל"מעשה אבות סימן לבנים" — שלאחרי כל הנסיונות שעברו האבות ועמדו בהם, נקל יותר לבניהם אחריהם שיוכלו גם הם לעמוד באותם נסיונות או הדומים אליהם, כיון שכבר הי' לעולמים בזמן האבות, שהצליחו להתגבר ולבטל ההעלמות וההסתרים ולעמוד בתוקף על קיום התומ"צ.

(112) ע"פ שבת קיב, ב (וראה לקו"ש חט"ו ע' 281 הערה 14. וש"נ).

(113) ע"ז כה, א (ובפרש"י).

(114) וירא יח, יט.

(115) ומטעם זה חותמין ברכה ראשונה שבכל תפלה באברהם דוקא — "מגן אברהם" (ראה פסחים קיז, ב).

(109) ראה ספר הערכים חב"ד מערכת אותיות אות אל"ף (ע' עב ואילך). וש"נ.

(110) אסתר ח, טז.

(111) בכמה מקומות, ובפרט במקומות שבהם מדובר אודות מעשי האבות (לך לך יב, ו. יב, יו"ד. יד, א. תולדות כו, א. כו, כ. וישלח לב, ד. ועוד) — ע"פ תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.

ומובן, שהכלל "מעשה אבות סימן לבנים" הוא לאו דוקא בנוגע לג' האבות אברהם יצחק ויעקב ("אין קורין אבות אלא לשלשה"¹¹⁶), אלא גם בנוגע לכל גדולי ומנהיגי ישראל שבכל דור ודור, כולל גם (בקשר לימי הפורים) מרדכי היהודי, שהנהגתו היא בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים".

כלומר, נוסף על הלימוד וההוראה בנוגע לענין המס"נ שלמדים מכללות הענין דימי הפורים,

— כבכל המועדים וימים טובים שיש בהם הוראה ולימוד, החל מכללות הענין ד"זכר ליציאת מצרים", גאולה ראשונה, אשר, למרות שהיו בני" במצרים, "ערות הארץ"¹¹⁷, בשעבוד ועבדות בגשמיות, וגם ברוחניות היו מושקעים במ"ט שערי טומאה¹¹⁸, עד כדי כך ש"שרו של מצרים" טען "הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז"¹¹⁹, אעפ"כ, כשהגיע הזמן ד"פקד פקדתי"¹²⁰, נגאלו ממצרים, מהעבדות הרוחנית, ובמילא גם מהעבדות הגשמית, ויצאו "מאפילה לאור גדול"¹²¹, ועד שבמשך זמן קצר, כחמישים יום, עמדו כולם יחדיו, "כאיש אחד בלב אחד"¹²², ראויים לקבל את התורה להם ולדורותיהם אחריהם, "את אשר ישנו פה גו' ואת אשר איננו פה"⁹⁶, ודוגמתו בכל המועדים וימים טובים, שבהם יש נתינת-כח להתנתק מעניני החולין ולהתעלות לקדושה, שזהו"ע דיציאת מצרים —

יש גם לימוד והוראה מענינים פרטיים המסופרים אודות מרדכי היהודי, שהם בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים", כדלקמן¹²³.

יט. מסופר במדרשי חז"ל שכאשר נודע למרדכי אודות גזירת המן — "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה"¹²⁴ — "קבץ (מרדכי) את התינוקות .. והיו צועקין וכוֹכִין ועוֹסְקִין בתורה"¹²⁵, "עד שעלתה שועתם למרום, ושמע הקב"ה .. ואמר מה קול גדול הזה שאני שומע כגדיים וטלאים, עמד משה רבינו לפני הקב"ה ואמר, רבש"ע, לא גדיים ולא טלאים הם, אלא קטני עמך .. באותה שעה נטל הקב"ה אותן אגרות שגזר עליהם

(116) ברכות טז, ב.	(121) נוסח הגש"פ, מפסחים קטז, ב (במשנה).
(117) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.	(122) פרש"י יתרו יט, ב. וראה מכילתא שם.
(118) זו"ח ר"פ יתרו.	(123) ראה גם מכתב ז' אדר שנה זו (אג"ק 119) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. שמו"ר פמ"ג, ת. הובא ביל"ר בשלח יד, כט.
(119) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. שמו"ר פמ"ג, ת. הובא ביל"ר בשלח יד, כט.	(124) אסתר ד, א.
(120) פקדתי, יד, כט.	(125) אסתר ספ"ח.

שהיו חתומות בחותם של טיט וקרעם, והפיל על אחשוורוש בהלה באותו לילה, הה"ד¹²⁶ כלילה ההוא וגו'¹²⁷.

ולכאורה, יש לתמוה על סיפור זה:

מרדכי — גדלה מעלתו ביותר, "שהי' מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו"³, "ראש לצדיקים בדורו"¹²⁸, ומיושבי הסנהדרין¹²⁹ (שהם מהגדולים שבין בני"), וביניהם גופא מהמובחרים שבהם, החמישי או הששי, כדאיתא בגמרא¹³⁰ ש"מעיקרא (קודם שנעשה שר) חשיב לי' למרדכי בתר ד' ולבסוף (לאחר שנעשה שר) בתר חמשה", וכמודגש גם בכך שהי' יודע שבעים לשון¹²⁹ (ועש"ז נקרא "מרדכי בלשן"¹³¹), שזוהי אחת המעלות הנדרשות עכ"פ אצל אחדים מיושבי הסנהדרין¹³².

ומזה מובן גודל מעלתו של מרדכי בכל הענינים: הן בנוגע ללימוד התורה — מהמובחרים והראשונים בין יושבי הסנהדרין, הן בנוגע ליראת שמים — "ראש לצדיקים בדורו", והן בנוגע להנהגת הקהל והציבור דכל הדור — "כמשה בדורו".

ונוסף לזה, גדלה מעלתו גם במילי דעלמא — שהרי, ע"פ המסופר בגמרא¹³³ אודות היחס המיוחד שהי' לו "בשער המלך"¹³⁴, מובן, שהי' מראשי השרים במלכות אחשוורוש, המושל בכיפה על כל העולם כולו.

ובמילא, כשידע מרדכי את כל אשר נעשה — הרי, בשביל לבטל את הגזירה בגשמיות, בדרכי הטבע, הי' לו לחפש עצות "בשער המלך"; ובשביל לבטל את הגזירה ברוחניות, הי' לו לחפש עצות ע"י הוספת ענינים נעלים ביראת שמים, או חידושים נפלאים בלימוד התורה.

ומה עשה בפועל? — הלך וקיבץ "תינוקות של בית רבן", "קטני עמך" [לא בחורי-ישיבה, אלא ילדים קטנים דוקא], וישב בעצמו ללמוד עמהם! ועי"ז דוקא פעל שהקב"ה ביטל את הגזירה!

כ. סיפור זה מהוה לימוד-השכל לכאו"א מאתנו — "מעשה אבות

סימן לבנים":

(131) נחמי"ז, ז. וראה מנחות סה, רע"א.

פרדר"א פ"ג.

(132) ראה סנהדרין יז, סע"א ואילך (הובא

בתוד"ה ויודעים — מנחות שם).

(133) ראה מגילה יג, סע"א) שאחשוורוש

שקל עצה ממרדכי.

(134) אסתר ב, יט. ועוד.

(126) אסתר ו, יא.

(127) אסתר ספ"ט.

(128) שם פ"ו, ג.

(129) ראה מגילה יג, ב. הובא בפרש"י

אסתר ב, כב.

(130) מגילה טז, ב.

ובהקדמה — שכל יהודי הוא בעל מעלה, וישנם אצלו ענינים שבהם מתבטאת מעלתו לגבי זולתו.

וכפירוש הבעש"ט¹³⁵ (שמתאים גם עם הפירוש הפשוט) בדברי המשנה¹³⁶ "איזהו חכם הלומד מכל אדם" — דלכאורה אינו מובן: מה יכול למדן גדול ללמוד "מכל אדם", אפילו מאיש פשוט ביותר שאין לו ידיעה בתורה? — ש"מכל אדם" יכולים וצריכים ללמוד ענין מסויים, איזו מדה או הנהגה טובה, כיצד להתנהג ב"קום ועשה" או כיצד להמנע ב"שב ואל תעשה", שכן, להיותו "אדם", "אתם קרויין אדם"¹³⁷, יש לו ענין מסויים שבו מתבטאת מעלתו לגבי זולתו.

וכיון שכן, יש נתינת מקום לכאו"א לטעון שאין זה ענינו לעסוק בענינים פשוטים, כמו ללמוד אל"ף בי"ת עם ילדים קטנים, או לעורר אודות שמירת שבת, אכילת כשרות וכיו"ב; מוטב שיעסוק בענינים אלה שבהם מתבטאת מעלתו. ובפרט אם הוא בר-פועל, למדן וירא שמים גדול — בודאי מוטב שיעבוד על עצמו, לעלות במעלות התורה ויראת שמים בעילוי אחר עילוי. אלא מאי, השאלה היא מה יהי עם ה"קול גדיים", "תינוקות של בית רבן" — הנה בשביל זה ישנם מספיק יהודים שזקוקים לכך לצורך פרנסתם, או שאינם ראויים לענינים נעלים, והם יעסקו בלימוד אל"ף בי"ת, קמץ א' אָ, חומש עם רש"י, וכל שאר הענינים שנקראים בפי "עמא דבר" בשם ענינים פשוטים וענינים קלים.

והמענה לזה — הלימוד מימי הפורים:

מרדכי, שהי' הגדול בדורו, הן בתורה, הן ביראת שמים, הן בעסקנות ציבורית והן במילי דעלמא — כשהוצרך לבטל העלם והסתר גדול ביותר, "הסתר אסתיר פני ביום ההוא" [שנוסף על ההעלם ד"ההוא", ה"ז גופא באופן ד"הסתר אסתיר (ב"פ) פני ביום ההוא" (כנ"ל סי"א)], שהביא ל"רעות רבות וצרות", שכבר נגזרה גזירה ונחתמה גזירתם¹³⁸, וכאשר "רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם .. אמרו לו אברהם יצחק ויעקב, אם .. נחתמה גזירתם מה אנו יכולים לעשות"¹³⁹ — יצא מרדכי וקיבץ תינוקות של בית רבן, וישב בעצמו ללמוד עמהם, ולא חיפש עצות אחרות, ואפילו לא עלה בדעתו להתייעץ ולשאול

(135) ראה כש"ט שס"ג, ובהוספות ס"צ. ויש"נ. (138) ואף שלא נחתמה אלא ב"חותם של טיט" (ראה אסת"ר שבהערה 127 (נעתק לעיל סי"ט), ושבהערה הבאה) — הרי, גם חתימה בחותם של טיט חתימה היא.

(136) אבות רפ"ד.

(137) יבמות סא, רע"א.

(139) אסת"ר פ"ז, יח.

האם יש בכך משום ביטול תורה אם לאו, או שמא יש דרך אחרת שעל ידה יוכל הוא להתעלות ולשגשג לדרגא נעלית יותר. ועי"ז דוקא הצליח לפעול בה בשעה — "בלילה ההוא" — שיתבטלו כל ההעלמות וההסתרים ותתבטל הגזירה למעלה (אף שההמשכה למטה היתה לאחרי משך זמן).

וכשם שהדברים אמורים בשעת הגזירה רח"ל על כלל ישראל, כן הוא גם בנוגע לכאו"א מישראל — שכאשר צריך לבטל גזירה בגשמיות, או לבטל גזירה ברוחניות, היינו, לבטל העלם והסתר על אלקות, העלם והסתר על הבנה בתורה, העלם והסתר שנדמה לו לפעמים שכאשר צריך לעסוק במילי דעלמא עוזרים לו כולם, ואילו כשצריך לעסוק בעניני קדושה מתעוררים קושיות העלמות והסתרים מכל הצדדים, מבני ביתו, מאנשים מן הצד, או ממנו בעצמו, שאין הדבר כדאי, ולא יצליח בו, ויכול להעשות ע"י אחרים, וכיו"ב — צריך לידע שיש תרופה אחת שעל ידה מבטלים כל ההעלמות וההסתרים: להוסיף בעניני תומ"צ מתוך מסירת־נפש של קדושה — שבמקום לעסוק בעצמו בלימוד ענין עמוק בתורה, או להתעלות בעצמו בעניני יראת שמים, ימסור את כחותיו ואת נפשו בשביל ללמוד עם תינוקות של בית רבן ענינים פשוטים שהם לפי ערכם!

ועי"ז מתבטלים אצלו כל ההעלמות וההסתרים, ולא עוד אלא שאפילו "מלאך רע (לא זו בלבד שאינו מפריע, אלא אדרבה) עונה אמן"¹⁴⁰, "ונהפוך הוא"³⁶, "מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב"¹⁴¹.

* * *

כא. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר פעם¹⁴² אודות הכנת דירת מגוריו בתקופת נישואיו (שלצורך זה הוסיפו ובנו חלק נוסף להבנין שישמש דירת מגורים עבורו) — שקודם שנכנסו (כ"ק מו"ח אדמו"ר יחד עם זוגתו, חמותי, תבדלח"ט) לדור בדירתם, הזמינו להדירה ילדים קטנים מה"תלמוד-תורה" העירוני שילמדו שם משך זמן, ורק לאח"ז נכנסו לדור בהדירה.

ובהקדמה — שכאשר שומעים סיפור אודות יהודי שמסר עצמו על הנהגת ישראל, ובפרט שהוא בעצמו סיפר זה, צריכים לידע שאין זה סיפור דברים בעלמא, אלא יש בו הוראה.

¹⁴² ראה תו"מ — רשימת היומן ע'

רמב. וש"נ.

¹⁴⁰ שבת קיט, ב.

¹⁴¹ אסתר ט, כב.

ובנוגע לעניננו — יש בסיפור זה הוראה עבור אלה שעומדים בתקופת הנישואין, או אלה שיוצאים לעולם לבנות מעמד ומצב חדש בחיים שבו יעסקו בעניני פרנסה, וכפי שאומרים כאן: להיות אדם עצמאי ("זעלבסטשטענדיק").

כב. מאמר המוסגר:

האמת היא שאצל יהודים לא שייך המושג להיות "אדם עצמאי", שכן, להיות "אדם עצמאי" — שאין עליו מושל — ה"ז רצונו של "עבד כנעני" [דרגא הכי נעלית — או הכי תחתונה — בעבדות] ש"בהפקירא ניחא לי"!

— כ"ק מו"ח אדמו"ר מספר בהשיחה¹⁴³ אודות תקופת מאסרו, שכאשר הביא והוא אל החקירה — חקירה קשה, שבסיומה נגזר עליו עונש מיתה רח"ל¹⁴⁴ — אמר להם שקודם שיענה להם על השאלות שישאלוהו, ברצונו לספר להם סיפור, וכאשר השיבו לו, שבמקום זה רק עונים על מה ששואלים, ולא מספרים מעשיות, וכי אינו יודע באיזה מקום הוא נמצא?! השיב להם, שהוא יודע היטב באיזה מקום הוא נמצא — מקום שפטור ממזוזה, כמו בית־הכסא ובית־המרחץ... וכמו כן מספר כ"ק מו"ח אדמו"ר ברשימותיו¹⁴⁵, שבהזדמנות קודמת, שאלוהו במה התעסקותו, והשיב להם שעוסק בלימוד תורה עם יהודים ובהפצת תורת החסידות, ובשמעם אותיות כאלה... שאלוהו ג"כ האם יודע הוא באיזה מקום נמצא?! והשיב להם, שהוא יודע היטב באיזה מקום הוא נמצא — מקום שנאמר עליו¹⁴⁶ "לה' הארץ ומלואה"...

סיפור זה — שסיפרו כ"ק מו"ח אדמו"ר בעצמו — מהוה הוראה לאלה שאומרים שרצונם להיות עצמאיים, וחושבים שקיימת מציאות כזו — שעליהם לידע ש"לה' הארץ ומלואה", והקב"ה הוא בעה"ב בכל מקום!

אלא מאי, צריכים לעסוק בדרך הטבע בענינים הקשורים לבני חיי ומזונא רויחא, כמ"ש¹⁴⁷ "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ובמילא,

(145) ראה גם ספר השיחות תרפ"ז ע' 200.

(146) תהלים כד, א.

(147) פ' ראה טו, ית. וראה דרמ"צ קז, ב.

קונטרס ומעין מאמר כה פ"א.

(143) דפורים תש"ב ס"ה — י"ל בקונטרס פורים שנה זו (נדפס לאח"ז בסה"ש תש"ב ע' 82).

(144) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 185.

צריכים לקיים מצות התורה: "תעשה", וכל השאר יעשה כבר הקב"ה. אבל להיות "עצמאי", "נפרד", "לי יאורי ואני עשיתי"¹⁴⁸ — ה"ז דרגא הכי נמוכה שקיימת בקליפה וסט"א, שיכולה להיות רק אצל "עבד כנעני", שצועק ש"בהפקירא ניחא לי".

כג. ובנוגע לעניננו:

כאשר באים מד' אמות של תפלה וד' אמות של תורה ועומדים לצאת לאויר העולם, לבנות בית בישראל, ולהתחיל לעסוק בעניני העולם, "בכל אשר תעשה", לעשות כלים בדרך הטבע בנוגע לבני חיי ומזונא רויחא,

— ודוגמתו בכל יום: התחלת היום היא באמירת "מודה אני" והמשך לזה בתפלה, שאז נמצא במעמד ומצב שאינו שייך לעניני העולם, להיותו עומד לפני המלך, "דע לפני מי אתה עומד, לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה"¹⁴⁹, ו"מבית הכנסת לבית המדרש"¹⁵⁰, ורק לאח"ז יוצא לעסוק בעניני העולם, "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"¹⁵¹ —

צריכה להיות ההתחלה בזה כבסיפור הנ"ל — להשתדל בנוגע ללימוד התורה של ילדים קטנים.

ובזה גופא צריכה להיות ההשתדלות בנוגע לילדים קטנים שלומדים ב"תלמוד תורה" — "בני עניים" [כפי שהי' נהוג ברוסיה שהעניים שידם לא היתה משגת לשלם עבור המלמדים ב"חדרים", היו שולחים את ילדיהם ל"תלמוד תורה" שהחזקתו היתה על חשבון העיר או העיירה¹⁵²], כמארז¹⁵³ "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה" — בני עניים בגשמיות, ובדורותינו אלה נוגע יותר ההשתדלות ביחס לבני עניים ברוחניות.

וענין זה — ההשתדלות בנוגע ללימוד התורה דילדים קטנים — הוא ההתחלה הראוי' לבנין בית בישראל, שיהי' בעזה"י בנין עדי עד, ולהצליח בהיציאה לעולם לעסוק בעניני פרנסה, ולזכות לבני חיי ומזונא רויחא.

כד. ויש להוסיף ולהבהיר, שההשתדלות שתהי' ההתחלה בלימוד

(151) שם לה, ב.

(152) ראה גם הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ג.

(153) נדרים פא, א. הובא בהל' ת"ת שם.

(148) יחזקאל כט, ג. וראה לקו"ש חכ"א

ע' 40. וש"נ.

(149) ראה ברכות כח, ב.

(150) שם בסופה.

התורה עם ילדים קטנים היא בעיקר (לא כל כך לצורך הילדים כמו שהיא) לצורך עצמו:

בנוגע להילדים — כיון שבלאה"כ לומדים הם ב"תלמוד תורה", מהי התועלת והריוח בכך שיביא אותם אליו ("שלעפן זיי צו זיך") לד' אמותיו שילמדו שם דוקא, כשיש להם מקום היכן ללמוד!?

והמענה לזה — כפי שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁵⁴ אודות דברי אדמו"ר מהר"ש לא' שרצה להשתמט מענין של עסקנות ציבורית, שנאמר במגילה¹⁵⁵ "ריוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו", כלומר, דבר ברור הוא שהקב"ה יעזור בדרך זו או בדרך אחרת, אלא ש"את ובית אביך תאבדו", תאבדו ("איר וועט פאַרלירן") את הזכות של מצוה זו!

ועד"ז בנדו"ד: דבר ברור הוא שאותם ילדים שצריכים ללמוד אל"ף בי"ת, עברי, חומש וכו', ולגדול יהודים טובים יראים ושלמים — יעזור להם הקב"ה ממקום זה או ממקום אחר, אלא שהוא צריך להשתדל לעשות כל התלוי בו בשבילו ובשביל בני ביתו, "את ובית אביך", שתהי' להם זכות זו. ובמילא, אין מקום לתירוצים שענין זה יכול להעשות ע"י אחר, ע"י שני או שלישי — כיון שזוהי זכות עבודו!

משל למה הדבר דומה — לאדם שעוסק במסחר, שכוונתו אינה (כ"כ) לספק את הקונה בסחורה, אלא שהוא ירויח בהמסחר. ועד"ז בנוגע לפרנסה רוחנית — שצריך להשתדל בזה בשביל הרויח שלו, שלכן, גם כאשר בטוח (וכן הוא האמת) ש"ריוח והצלה יעמוד ליהודים" בין אם הוא יעסוק בזה בין אם לאו, ה"ה תופס בשתי ידיים (ובודאי אינו מחמיץ) את ההזדמנות לעסוק בזה בעצמו, בידעו שבכך מזכה את עצמו ובני ביתו וחלקו בעולם שיאיר אצלם "נר מצוה ותורה אור"¹⁵⁶, ועד לה"מאור" שבתורה שהיא תורת החסידות¹⁵⁷, ובדרך ממילא תומשך לו גם ברכה והצלחה בענינים הגשמיים.

* * *

כה. בהמשך להמדובר לעיל בהמאמר⁴⁴ — מיוסד על מאמרו של

156 משלי ו, כג.

157 ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ו ובפי' קה"ע שם.

154 אג"ק שלו ח"ד ע' מז — הועתק בספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז, תשנ"ז) ע' 18. וראה סה"ש תש"ב ע' 24.

הצמח-צדק¹⁵⁸ — אודות המעמד ומצב דזמן הגלות, שלמרות ההעלם וההסתור ד"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו, מ"מ, ישנה המעלה ד"כי אתה אבינו"⁴⁶ — נשאלת השאלה: איך יתכן לומר שיש מעלה בכך ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו"?

ובלשונו של הצמח-צדק¹⁵⁹: "אך לכאורה קשה א"כ כשאין אהבה ויראה למטה ואין פנים בפנים (שזהו תוכן הענין ד"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו") יהי' נמשך ההארה ממקום גבוה יותר"?

ונקודת הביאור בזה — כפי שמבאר הצמח-צדק:

עם היות שבזמן הגלות נמשכת הארה ממקום גבוה יותר — הרי, כיון שהארה זו היא בהעלם, אין זה בהתאם לתכלית בריאת העולמות, "כי כוונת הבריאה הי' על התגלות אלקות שיהי' למטה גילוי אלקותו ית' דוקא", הן בנוגע להמשכה שנעשית ע"י קיום התומ"צ שצריכה להיות בגילוי דוקא, והן בנוגע לענין הנסים שצ"ל נסים גלויים דוקא באופן ש"בעל הנס מכיר בנסו"¹⁶⁰, וכדי שכל הענינים יהיו בגילוי צ"ל הענין ד"אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו", היינו, שתהי' העבודה (לא רק מתוך מס"נ, אלא גם) מתוך אהבה ויראה, אשר, עם היות שנקראים "גדפינ" בלבד¹⁶¹, ה"ה יסוד ושורש כל התורה¹⁶².

אלא מאי, כשנמצאים בזמן הגלות במעמד ומצב ש"אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו" — אומרים ליהודי שאסור לו ליפול ביאוש ח"ו מההתבוננות במעמדו ומצבו שרואה שאינו יכול להגיע לעניני אהוי"ר כו', ואדרבה, צריך לידע שדוקא בזמן הגלות יש מעלה יתירה — שיכולים תיכף ומיד (וחבל על הזמן...) לדלג מן הקצה אל הקצה ולתפוס בהענין ד"אתה אבינו", ועי"ז לצאת מעומק תחת, "משאול תחתיות ממש" (כלשון הצ"צ¹⁶³), לעומק רום!

אבל לאידך, אע"פ שבזמן הגלות ישנה ההבטחה שברגעא חדא יכולים להתהפך מן הקצה אל הקצה בכח המס"נ והאמונה, צריכים לידע שעדיין לא יוצאים י"ח, אלא יש צורך להמשיך זאת לאח"ז — לכל הפחות בדרך מלמעלה למטה — גם בעבודה בפועל ממש מתוך אהבה

(161) ראה תניא פ"מ.

(162) שם פ"ד.

(163) אוה"ת שם ע' קמד.

(158) אוה"ת מג"א (בהוצאת תש"נ) ע'

קלא ואילך.

(159) שם ע' קמ.

(160) ראה נדה לא, א.

ויראה, "עבוד מאהבה" ו"עבוד מיראה"¹⁶⁴, ולימוד התורה בהבנה והשגה באופן של הרחבה וכו'.

ובסגנון אחר: גם כשיהודי יוצא מעומק תחת לעומק רום, צריך לידע שמקומו אינו בעומק רום, כיון שתפקידו לעשות דירה בתחתונים, ולכן, גם כשמגיע לעומק רום, צריך לאח"ז לעבור ולהמשיך אור בכל הדרגות שבכל סדר ההשתלשלות, הן בהדרגה ד"כל הנקרא בשמי ולכבודי", והן בהדרגות ד"בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"⁹⁰, ועי"ז יומשך לו חיות הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים.

* * *

כו. כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שיאמרו לחיים באמרו: לכל הפחות יקיים א' החיוב⁶² "לבסומי בפוריא עד דלא ידע", ויוציא י"ח את כל הקהל (אף שיש מקום לשקו"ט אי מהני¹⁶⁵). ואח"כ אמר (בחיוך): מצד הענין ש"כל ישראל ערבים זה בזה"¹⁶⁶, מוכרחני למחות על זה (שאינ מקיימים החיוב "לבסומי") בפומבי, כדי שלא להיות בכלל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה¹⁶⁷ (אא"כ אין בידי למחות).

— בנוגע להבחורים, כיון שלא תמיד הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר גורס שיהי' אצלם ה"עד דלא ידע"¹⁶⁸, לוקח אני את האחריות על כך שלעת-עתה יצאו י"ח ב"כלים" שבגשמיות הם קטנים, ואילו ברוחניות — הלואי יהיו "כלי קבלה" ויקבלו כל מה שהרבי רצה להכניס בהם, ומכניס בהם גם עתה! ...

אבל בנוגע לשאר הקהל, ובראשם הרבנים — הנני עושה מחאה, ובפומבי, בפני עשרה, בפני מאה כו', ומכאן ולהבא מוטלת האחריות עליהם...

* * *

כו. בהענין ד"עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"⁶² — ישנם כמה פירושים לבאר תוכן הדברים¹⁶⁹: מהו הענין העילוי וההכרח להגיע לדרגה כזו ש"לא ידע (החילוק) בין ארור המן לברוך מרדכי", והעיקר, מהי ההוראה שיכולים אנו ללמוד מזה בנוגע לעבודתנו?

(168) ראה גם סה"ש תש"ז ע' 79. וש"נ.

(169) ראה גם שיחת פורים דאשתקד סי"ב

(ת"מ ח"ב ע' 307). וש"נ.

(164) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"י.

(165) ראה גם לקו"ש חכ"א ריש ע' 492.

(166) שבועות לט, סע"א. וש"נ.

(167) ראה שבת נד, סע"ב.

ומהביאורים בזה:

כללות עבודת האדם לבוראו היא תכלית בריאתו, כמאמר המשנה בסוף קידושין "אני לא נבראתי אלא¹⁷⁰ לשמש את קוני", ולא עוד אלא שהיא תכלית בריאת כל העולמות, "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו"⁹⁰, שהכוונה בזה היא בשביל "אדם עלי' בראתי"¹⁷¹, "בראתי" בגימטריא תרי"ג¹⁷², בשביל עבודת האדם בקיום תרי"ג מצוות התורה (כמבואר בחסידות¹⁷³).

ולהוסיף, שבזה נכללים כל הענינים כולם — הן הענינים שבין אדם למקום והן הענינים שבין אדם לחבירו, שהרי גם החיוב בענינים שבין אדם לחבירו הוא חלק מעבודת האדם לבוראו שצווהו במצוות שבין אדם לחבירו.

וכללות עבודת האדם — שצריך להתנהג ע"פ השולחן-ערוך — נחלקת לב' סוגים: (א) ענינים שאודותם נתפרש בשו"ע שצריכים להתרחק מהם — "סור מרע" — שזהו"ע ד"ארור המן", (ב) ענינים שאודותם נתפרש שצריכים לעשותם ולהשתדל בהם — "עשה טוב" — שזהו"ע ד"ברוך מרדכי".

אמנם, החילוק שבין "ארור המן" ל"ברוך מרדכי" אינו אלא כשמדובר אודות "ענינים" — ענינים שצריכים להתרחק מהם ("ארור המן"), או ענינים שצריכים לעשותם ולהשתדל בהם ("ברוך מרדכי"), אבל לא כשמדובר אודות יהודי, שאז צריכה להיות ההנהגה באופן ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", כדלקמן.

כח. ובהקדמה:

ספרתי כמה פעמים¹⁷⁴ שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר ביקר בווינא נטפלו אליו יהודים מהקהילה החרדית ("די פרומע געמיינדע", שהיתה נקראת "די געמיינדע פון שיף שוהל") שיש להם טענות על הנהגתו: ישנו סימן בשולחן-ערוך¹⁷⁵ — טענו הם — שיש בו פס"ד אודות אלה ש"לא מעלין ולא מורידין", ויתירה מזה, "מורידין ולא מעלין", ח"ו, וכיון שכן

173) סה"מ תרצ"ו ע' 139. ועוד. — הובא גם לעיל בהמאמר ספ"ד (לעיל ע' 13).
174) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 133 ואילך.
ח"ב ע' 620. ועוד.
175) חו"מ סו"ס תכה. וראה גם יו"ד סו"ס קנח.

170) כ"ה (לא כו' אלא) הגירסא בכת"י וטיקן (ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה במשנה שם.
171) ישע"י מה, יב.
172) מק"מ לזח"א רה, ב.

— טענו הם — למה צריכים להחמיר יותר מהשו"ע ("וואָס דאַרף מען זיין פרימער פון דעם שו"ע") ולהתעסק בהצלתם של יהודים כאלה שהם בגדר ד"לא מעלין ולא מורידין", ועאכו"כ להתעסק בהצלתם של יהודים כאלה שהם בגדר ד"מורידין ולא מעלין"?! ...

— בשעת מעשה לא השיב להם כ"ק מו"ח אדמו"ר מאומה, אבל בנוגע לפועל, המשיך להתנהג ע"פ שיטתו, שגם אלה שהם בגדר ד"לא מעלין ולא מורידין", ואפילו אלה ש"מורידין ולא מעלין" — צריך לידע שזהו רק בנוגע ללימוד הדין בשו"ע, חלק בתורה, אבל בנוגע אלינו בשייכות לעבודה בפועל, צריכים להשתדל בהצלת כל אחד ואחד מישראל!

וכדברי הגמרא¹⁷⁶ "יתמו חטאים"¹⁷⁷ (דייקא) ולא חוטאים" ח"ו, ובמילא, כל זמן שהם (החוטאים) נמצאים בעולם — אפילו אם הם מאלה שנאמר עליהם "מורידין ולא מעלין" ח"ו — יכולים וצריכים להציל אותם, וכאשר מצילים אותם, אזי אין לך "להוציא יקר מזולל"¹⁷⁸ גדול מזה!

וע"ד הפתגם שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו, שכאשר דיבר אודות מאמר הגמרא¹⁷⁹ "כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו", פנה (כ"ק אדנ"ע) אליו (אל בנו) ואמר: תאר לעצמך עד כמה גדולה הרחמנות על מי שהתורה אומרת שאסור לרחם עליו!

כלומר: מאמר זה (ש"אסור לרחם עליו") גופא ניצל כ"ק אדנ"ע בשביל לעורר רחמים ממקום עמוק יותר.

ועד"ז בנדו"ד — שאפילו בנוגע לאלה ש"מורידין ולא מעלין" רח"ל, מנצלים מעמד ומצב זה גופא לעורר רחמים עליהם ממקום עליון ביותר, ולהציל גם אותם, וכיון שהם נמצאים בעומק תחת, אזי מושכים ומעלים אותם מיד ("שלעפט מען זיי גלייך אַרויף") לעומק רום!

כט. בהקשר לכך יש להזכיר את דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמר פעם ע"ד הצחות,

— והרי גם "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד"¹⁸⁰, ועאכו"כ שיחה של נשיא בישראל שאמרה מתוך ידיעה שיתפרסמו הדברים —

אודות סדרי הנסיעה ברכבות ("פּאַיעזדן") ברוסיא:

176) ראה ברכות יו"ד, א.

א.

177) ברכות לג, א.

177) תהלים קד, לה.

180) סוכה כא, ב. וש"נ.

178) ע"פ ירמ' טו, יט. וראה ב"מ פה,

הרכבות היו מחולקות לשלש מחלקות: מחלקה שלישית הפשוטה ביותר, מחלקה שני' טובה ממנה, ומחלקה ראשונה המשובחת ביותר. ואמר כ"ק מו"ח אדמו"ר — ע"ד הצחות — שהגביר נוסע במחלקה שני', שכן, במחלקה השלישית אינו יכול לנסוע כדי שלא להפסיד את ה"אשראי" ("קרעדיט") בבנק... שהרי אם יראוהו נוסע במחלקה שלישית יחשבו שאין לו כסף, ולא ירצו ליתן לו הלואה, ובמחלקה הראשונה אינו רוצה לנסוע כדי שלא להוציא כסף מיותר שאין לו;

ואילו העני נוסע במחלקה ראשונה, שכן, כסף משלו אין לו אפילו בשביל נסיעה במחלקה שלישית, ובמילא צריך לנסוע על חשבוננו של מישהו אחר, וכיון שנוסע על חשבוננו של אחר, למה לו לנסוע מתוך טלטול ויגיעה ("אויסגעריסן ווערן"), מוטב שיסע כבר מתוך נוחיות הכי גדולה ("מיט די גרעסטע באַקוועמלעכקייט"), שהרי הנסיעה היא על חשבוננו של מישהו אחר!...

ל. וּבְנוּגַע לַעֲנִינּוֹ:

ישנם כאלה שיכולים להתקיים בעולם ("דורכגיין די וועלט") — הן בעוה"ז והן בעוה"ב — בזכות עצמם, כדאיתא בגמרא¹⁸¹ "אבירי לב הרחוקים מצדקה¹⁸².. כל העולם כולו ניזונין בצדקה (בצדקתו של הקב"ה ולא בזכות שבידן) והם (צדיקים) ניזונין בזרוע" (בזכות שבידם), היינו, שאינם זקוקים לצדקתו של הקב"ה ("רחוקים מצדקה"), כיון שיכולים לדרוש ולתבוע מהקב"ה ("בזרוע") שמגיע להם ע"פ שורת הדין. ובכן: יהודי כזה שיכול לבוא אל הקב"ה עם השו"ע, ולהוכיח להקב"ה שע"פ דין השו"ע, דין אמת לאמיתו, מגיע לו בני חיי ומזונא רויחא — יכול הוא להתנהג בנוגע לכל הסימנים שבשו"ע (כולל גם הסימן שבו מדובר אודות אלה ש"לא מורידין ולא מעלין" או אלה ש"מורידין ולא מעלין") בדיוק כפי שכתוב בשו"ע;

אבל אם הוא במעמד ומצב כזה שכאשר עושה חשבון בנפשו יודע שאינו יכול לבוא ולתבוע בזרוע שע"פ דין השו"ע מגיע לו בני חיי ומזונא רויחא,

[ובפרט בידעו שההבטחה "ונתתי גשמיכם בעתם" תלוי ב"אם בחוקותי תלכו"⁹¹, "שתהיו עמלים בתורה" (כפירוש רש"י), היינו, שלא

מספיק לימוד התורה, אלא צ"ל יגיעה בתורה, והרי "יגיעה" בתורה לאמיתתה היא כבסיפור דלקמן שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות זקנו אדמו"ר מהר"ש¹⁸³:

כשהי' אדמו"ר מהר"ש בסמיכות לזמן הבר-מצוה, קרא אותו אביו הצמח-צדק, ושאל אותו האם הוא מתייגע בלימוד התורה?

— בכלל הי' אדמו"ר מהר"ש בעל-מוח נפלא ("אָ געוואָלדיקע קאָפּ"), והצליח מאד בלימוד התורה, וכידוע הסיפור¹⁸⁴ שעוד בהיותו ב"חדר" בחן אותו הצמח-צדק, וכאשר המלמד שלו, שראה גדולת ונפלאות, לא הי' יכול להתאפק והפליא את כשרונותיו, נענה הצמח-צדק: מהו הפלא ש"תפארת שבתפארת" (אדמו"ר מהר"ש נולד ביום ב' אייר, בספירת תפארת שבתפארת) עושה טוב! —

והשיב אדמו"ר מהר"ש, שאינו מתייגע, כיון שמצליח בלימודו גם ללא יגיעה. ואמר לו הצמח-צדק, שיש צורך להתייגע בלימוד התורה.

בשמעו את דברי הצ"צ, התחיל להתייגע בלימוד התורה, וכדי לצאת מספיקות (שלא יהי' מקום לספק שמא אין זה יגיעה אמיתית), התייגע כל כך — כפי סיפור אח"כ לבנו כ"ק אדנ"ע — עד שעלו במצחו כתמי דם מעוצם היגיעה!...

כשהודיעו על כך להצמח-צדק, חזר וקרא לאדמו"ר מהר"ש, ושינה לו את סדר הלימוד.

ובכל אופן, רואים מסיפור זה ש"עמלים בתורה" ("בחוקותי תלכו") צ"ל באופן שהעמל יהי' ניכר בגשמיות הגוף, ובמילא, בידעו מעמדו ומצבו שאינו מתייגע בתורה באופן כזה, אינו יכול לתבוע בזרוע שע"פ דין השו"ע צריכים ליתן לו כל צרכיו הגשמיים ("ונתתי גשמיכם בעתם") —

הרי, כיון שהוא בעצמו זקוק לצדקתו של הקב"ה, היינו, שלא יתנהגו עמו ע"פ דין השו"ע, אלא לפני משורת הדין — צריך גם הוא להתנהג עם יהודים אחרים לפני משורת הדין, ולא להקפיד על דין השו"ע בסימן הנ"ל!

ובמכ"ש וק"ו:

אם בזמן המשנה והגמרא הי' הענין ד"אבירי לב הרחוקים מצדקה"

(184) תו"מ שם ע' רפג. וש"נ. (נעתק ב"היום יום" ב אייר, ובספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז, תשנ"ז) ע' 7).

(183) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ס"ע שעו ואילך. וש"נ.

שייך ליחידי סגולה בלבד, כמו ר' חנינא בן דוסא שנזכר בהסוגיא¹⁸⁵ — עאכו"כ בנוגע לדורותינו אלה, כדי שתהי' מציאות כזו שיהודי יוכל לתבוע מהקב"ה בפה מלא, בכח וביד חזקה, שע"פ שו"ע מגיע לו כל צרכיו — צריכים למצוא את ה"רבי חנינא בן דוסא" שבדורותינו אלה... ואם כ"ק מו"ח אדמו"ר התנהג באופן דלפנים משורת הדין, והתמסר להצלת כל אחד מישראל, מבלי לבדוק תחילה מעמדו ומצבו בקיום התומ"צ (אם הוא נכלל באותם גדרים שאודותם מדובר בסימן הנ"ל) — עאכו"כ שבנוגע להנהגתנו אנו, צריכים ללמוד הוראה ודרך בחיים מהנהגתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, עכ"פ שמן מנהו, שכאשר פוגשים יהודי לא צריכים לבדוק מעמדו ומצבו בקיום התומ"צ, אלא לעזור ולסייע בכל המצטרך לו, בגשמיות ועי"ז גם ברוחניות.

לא. ונקודה נוספת בנוגע לדין השו"ע בסימן הנ"ל:

הטור והשולחן-ערוך נחלק לארבעה חלקים: חלק ראשון — "אורח חיים", חלק שני — "יורה דעה", חלק שלישי — "אבן העזר", וחלק רביעי — "חושן משפט".

בחלק הראשון, "אורח חיים" — מדובר לכל לראש אודות יראת ה', ולאח"ז יש בו גם אודות אהבת ישראל, וכמו כן בחלק שני, "יורה דעה" — יש בו אודות מצות צדקה; ואילו פרטי הדינים ד"לא מעלין ולא מורידין", ו"מורידין ולא מעלין" — הם בחלק רביעי, "חושן משפט", ובחלק רביעי גופא — באחד מהסימנים האחרונים שבו!

ובמילא, כשלומדים שולחן-ערוך יש להתחיל — כפי שמתחילים אצל יהודים — מצד ימין, ולא — כפי שמתחילים אצל גוים — מצד שמאל:

אצל יהודים מתחילים ללמוד מצד ימין, ובמילא, מונח תחילה ה"אורח חיים", ולאחריו מונח ה"יורה דעה", ולאחריו מונח ה"אבן העזר", ולאחריו מונח ה"חושן משפט", ובחושן משפט גופא — עד שמגיעים לסימן הנ"ל — צריכים ללמוד תחילה ארבע מאות עשרים וכמה סימנים!

משא"כ מי שלומד כמו אצל גוים, רחמנא ליצלן, שמתחילים מצד שמאל — עד שלא מספיק ללמוד סימנים אחדים ה"ה פוגע מיד בפרטי

דינים הנ"ל: מי הם אלה ש"לא מעלין ולא מורידין", ומי הם אלה ש"מורידין ולא מעלין"...

— הוא בעצמו אוחז עדיין קודם ק"ש, קודם לימוד התורה, וקודם כל פרטי הענינים שבחלק "אורח חיים"; קודם צדקה, וגם קודם מילה... שהרי (צדקה וגם) מילה היא בחלק "יורה דעה", שעדיין לא הגיע אליו כיון שהתחיל ללמוד מצד שמאל... ובהיותו במצב כזה — מתחיל ללמוד סימן הנ"ל, ולא עוד אלא שמתחיל להתנהג בהתאם לכך בפועל ממש!

זאת ועוד:

אם לא די בכך שפרטי הדינים הנ"ל הם באחד הסימנים האחרונים שבחלק האחרון דהשו"ע (שבזה מודגש כאמור שלימודם צ"ל לאחרי לימוד וקיום כל השו"ע) — היתה בזה גם השמטת ה"צענזור" של הקיסר¹⁸⁶.

— הוא (ה"צענזור") בעצמו חשב שהסיבה לכך היא מפני שאין זה מתאים לחוקי המלכות של ממשלתו, אבל האמת היא שישנה סיבה אחרת לדבר:

כיון שהעלם והסתר הגלות התגבר ביותר עד כדי כך שקיימת אפשרות לעשות שימוש בסימן הנ"ל בשו"ע [לא רק בתור לימוד חלק בתורה, שהרי, בתור לימוד התורה ה"ז חלק בתורה כמו "שמע ישראל" ושאר עניני התורה¹⁸⁷, אלא גם] בנוגע לקיום הדברים בפועל ממש,

— ומבלי להתחשב בכך שעדיין לא יצאו י"ח לימוד חלק "אורח חיים", "יורה דעה" ו"אבן העזר", ובפרט בנוגע ללימוד הענינים שבסימנים הראשונים שבאהע"ז, כדאיתא בספרים¹⁸⁸ שהסיבה לאריכות הגלות...¹⁸⁹ והסיבה לכל ההעלמות וההסתרים היא מפני שלא נזהרים בענינים אלה (כפי שמרמז גם רבינו הזקן בספר התניא¹⁹⁰, ומציין לספר חסידים¹⁹¹) —

לכן, סיבבו מלמעלה שיבוא גוי, שאינו בעל-בחירה, וישמיט חלק

שמות ע' לט. וש"ג.

(189) כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק לדבר

ובכה משך זמן, ואח"כ המשיך (המור"ל).

(190) פמ"ב (נט, ב).

(191) סימן לה.

(186) ראה גם ספר "חסרונות הש"ס" (קבוצת ההשמטות) לג, א.

(187) ראה פיהמ"ש להרמב"ם סנהדרין פ'

חלק היסוד הח' (מסנהדרין צט, ב).

(188) ראה תו"מ — תפארת לוי יצחק

מהתורה, רחמנא ליצלן, כדי שלא יהיו כאלה שיטעו להתנהג בהתאם לכך — ביחס ליהודי אחר — בפועל ממש!

לב. ובנוגע לפועל:

צריכים ללמוד מהנהגתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, כאמור, שכאשר באו אליו בטענות על כך שמתעסק גם בהצלתם של יהודים כאלה שאודותם מדובר בסימן הנ"ל, הקשיב ושמע את טענתם וקושייתם, ובנוגע לפועל המשיך בדרך שלו, דרך החסידות — לעזור לכל אחד ואחד מישראל, מבלי הבט על מעמדו ומצבו.

כאשר פוגשים יהודי שחסר לו דבר מסויים צריכים לעזור לו ולמלא חסרונו — הן מפני שהדבר נוגע להזולת, וגם אם לא הי' הדבר נוגע להזולת, ה"ז נוגע אליו — מצד הענין ד"כולנו כאחד", שעיי"ז דוקא נעשה "ברכנו אבינו"¹⁹².

ובזה גופא — צ"ל העזר והסיוע, לכל לראש, בנוגע לענינים שהוא מודע לחסרונם, חסרון גשמי, ועיי"ז נעשה "בית-יד" ו"בית-אחיזה" לעזור לו גם בנוגע לענינים שעד עתה לא הי' מודע לחסרונם, חסרון רוחני, להוציאו (לא רק מעבדות גשמית, אלא גם) מעבדות רוחנית, ולהביאו למעמד ומצב ד"יתמו חטאים" — בעל תשובה.

הדרך לכך היא יצירת קשר — באיזה אופן שיהי', גם אם הקשר אינו אלא ביחס לענינים גשמיים — שכן, עצם קיומו של הקשר יוצר את האפשרות להחזיקו למושכו ("ארויסשלעפן אים") ולהעלותו יותר ויותר, גם אם הי' תחילה במעמד ומצב ירוד ביותר.

ובלשון הצמח-צדק בסוף המאמר¹⁶³ (שעליו מיוסד המאמר דלעיל) — "זאת תורת העולה" (כמו המורם מכל הנ"ל) — "להוציא .. משאול תחתיות ממש", רחמנא ליצלן, גם משם יכולים להוציאו ולהעלותו, עיי"ז שמעוררים ומגלים אצלו בחי' "כי אתה אבינו", מצד ענין האמונה והמס"נ.

ובאופן כזה היתה פעולתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — "איש (מלשון שר) יהודי" שבדורו — שפעל על כל המקושרים והמחונכים שלו, וגם על אלה שבבחינת "סמוך אע"פ שאינו נראה", ואפילו אלה שבבחינת "נראה אע"פ שאינו סמוך"¹⁹³, שאצל כולם תתגלה נקודת היהדות — "יהודי", ע"ש ש"מודה בכל התורה כולה"⁸, "מודה" דייקא, ולא "מבין" "משיג" או "תופס", היינו, שגם כאשר עדיין אינו מבין ומשיג, מ"מ,

בידעו שזוהי תורה ה"ה מודה בה, ומכריז: "נעשה"! — בנוגע ל"נשמע" יש לו עדיין שהות-זמן, שכן, בין ה"נעשה" ל"נשמע" ישנו וא"ו — "נעשה ונשמע" — וא"ו המחבר, וא"ו המפסיק; הגישה הראשונה ("דער ערשטער צוטריט") לעבודה היא באופן שמכריז בקול רם "נעשה", ולאחרי כן צריך לבוא להתוועדות חסידית, לומר "לחיים", לצאת בריקוד, ואח"כ... לנוח ("אויסשלאָפן זיך"), וגם להכריז "נשמע"... אבל, ה"נשמע" אינו נוגע לו; הוא עשה את שלו בכך שהכריז "נעשה", ויותר מזה — אינו מבין ולא נוגע לו¹⁹⁴.

וכאמור לעיל (סכ"ה) — לאחרי ההתחלה מצד בחי' "כי אתה אבינו", ענין האמונה והמס"נ, פועלים גם בנוגע לשאר עניני העבודה — עבודת האהבה ועבודת היראה, ועאכו"כ בנוגע לכל הענינים השייכים לפועל, במחשבה דיבור ומעשה.

לג. ויש להוסיף, שההתעסקות עם כל בני ממש נוגעת גם לגאולה העתידה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר מבאר החילוק שבין הגאולה הראשונה והגאולה האחרונה לשאר הגלויות שבינתיים — שבשאר הגלויות נגאלו חלק מבנ"י אבל חלקם נשאר בגלויות, משא"כ בגאולה הראשונה, גאולת מצרים, נגאלו כל בני"י, ואפילו יהודי אחד לא נשאר במצרים, וכמו כן נאספו ונלקטו כל ניצוצות הקדושה, ובלשון חז"ל¹⁹⁵ "עשאוה (לארץ מצרים) כמצודה שאין בה דגן... כמצולה שאין בה דגים", ועד"ז בגאולה מהגלות האחרון, גלותנו זה, יצאו כל בני"י מהגלות¹⁹⁶.

דבר ברור הוא שבגאולה מגלותנו זה — בין אם תהי' "בעתה" ובין אם תהי' באופן ד"אחישנה"¹⁹⁷ (ומסתבר לומר שעכשיו ה"ז כבר "בעתה") — יגאלו כל בני"י, "כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש"¹⁹⁸, מלכו של עולם ש"אחרית וראשית שלו"¹⁹⁹, הן היהודים שבדורנו והן היהודים שהיו בכל הדורות שלפנ"ז;

אלא מאי, חלקם זקוקים לתיקון, ובהתיקון שלהם תלוי' ביאת המשיח — צריכים לידע איפוא ש"ריוח והצלה יעמוד ליהודים", וכאו"א

מלכות פצ"ד ואילך.

(198) אסתר ג, ו.

(199) מדרש — הובא במאו"א א, קפב.

וראה גם הנסמן בתו"מ סה"מ אדר ע' סט

הערה 45.

(194) חסר קצת (המו"2).

(195) ברכות ט, ב.

(196) ראה לקו"ש ח"א בתחלתו.

(197) ישעי' ס, כב. וראה סנהדרין צח, א.

שערי אורה שער הפורים ד"ה יביאו לבוש

צריך להשתדל שיהי' לו חלק בפעולת הריוח והצלה ליהודים [שלא יהי' באופן ד"את ובית אביך תאבדו", שיאבד ח"ו את הזכות שבדבר (כנ"ל סכ"ד)], עי"ז שהוא יעשה משהו, לכל הפחות "כחודה של מחט"²⁰⁰, ומבלי להתחשב בשום חשבונות, אפילו לא חשבונות שע"פ השו"ע, כיון שעושים זאת מתוך תנועה של מס"נ!

ובלשון המדרש²⁰¹ — בנוגע לפורים — שהתינוקות של בית רבן הכריזו "אם למות אם לחיים אנו עמך", יחד עם מרדכי!...

ועד"ז בעניננו: כשם שמרדכי השתדל בהצלת כל היהודים, ופעל אצל כולם שלא עלתה אצל אחד מהם מחשבת חוץ ח"ו, ועי"ז נגאלו "כל היהודים אשר בכל מלכות אחשוורוש" — כמו כן כאשר מתנהגים באופן וסדר זה גם עכשיו, מבטלים סוכ"ס את כל ההצלמות וההסתרים, ופועלים אצל כל בני שמבלי הבט על מעמדם ומצבם יכריזו: "אם למות אם לחיים אנו עמך" — מצד מסירת נפש, ובמשך הזמן, לאט לאט, יפעלו עליהם שיומשך אצלם גם במחשבה דיבור ומעשה.

ועי"ז — "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר":

אצל כל היהודים, גם אלה שהיו בעבר תחת השליטה של היו"ד השני ד"וייצר", היו"ד דיצה"ר (כנ"ל ס"ד) — גם אצלם יהי' "אורה ושמחה וששון ויקר", הן כפשוטו, והן כדרשת חז"ל¹³⁰ "אורה זו תורה כו' ויקר אלו תפילין", עליהם נאמר²⁰² "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", "אלו תפילין שבראש"²⁰³, היינו, שאפילו "כל עמי הארץ" רואים בגלוי שמתהלך יהודי שנקרא עליו שם ה', כיון שניכר עליו ה"תפילין שבראש" — כפי שפירש רבינו הזקן הדיוק "תפילין שבראש" (ולא על הראש), "אין קאָפּ"²⁰⁴.

ואז נעשית השמחה האמיתית — "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" — שלא יודעים באיזה ענין נעשית פעולה גדולה יותר: האם פעלו יותר בהתעסקות עם יהודים השייכים ל"ברוך מרדכי", כאלה ש"מעלין ולא מורידין", או שמא פעלו יותר עם יהודים שהיו שייכים

(203) ברכות ו, א. — "לפי שהן בגבהו של ראש ונראין ושייך בהו וראו, אבל תפילין של יד מכוסין, דכתיב לך לאות על ירך, ולא לאחרים לאות" (תוד"ה אלו — ברכות שם). (204) ראה דברי תורה (להרה"צ וכו' ממונקאטש) מהדורה רביעאה אות כד. בית רבי (אידיש) ח"א פי"ט (ריש ע' 52).

(200) ראה שהש"ר פ"ה, ב [ב]. וראה בהנסמן בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א לקמן ע' 73 הערה 45. (201) ראה אסת"ר פ"י, ד. הנסמן בד"ה וקבל היהודים דפורים אשתקד הערה 17 (תו"מ ח"ג ע' 286). (202) תבוא כח, יו"ד. (203) ראה אסת"ר פ"י, ד. הנסמן בד"ה וקבל היהודים דפורים אשתקד הערה 17 (תו"מ ח"ג ע' 286).

ל"ארור המן", כאלה ש"מורידין ולא מעלין"!... ולמה לא יודעים ("לא ידע") — כיון שרואים ששניהם עומדים בעומק רום, ושניהם קשורים עם עצמות ומהות א"ס ב"ה!... ש"לא²⁰⁵ יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"...

וכן תהי' לנו — כשהרבי יוציא את כולנו מהגלות ויוליכנו לגאולה השלימה והאמיתית, במהרה בימינו ממש²⁰⁶.

* * *

לד. דובר לעיל אודות דרכו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שלא הסתפק בהתעסקות בענינים ד"ברוך מרדכי" בלבד, אלא פעל והשתדל גם בנוגע לענינים השייכים ל"ארור המן", שמצד עצמם מושכים למטה — שגם הם יתהפכו לקדושה, עד כדי כך ש"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", שלא יודעים איזה ענין משניהם חשוב ונחוץ יותר.

ובנוגע לפועל — כיון שלא יודעים איזה ענין משניהם חשוב ונחוץ יותר, צריכים לחטוף ולעסוק בכל דבר הבא לידינו, כלשון חז"ל²⁰⁷ "חטוף ואכול חטוף ואישתי".

וכפי שכותב כ"ק אדנ"ע במכתבו הידוע שנעתק בהמבוא לקונטרס ומעין²⁰⁸ ש"עתה הוא זמן הביירוים היותר אחרונים דעקבות משיחא .. לא יש עתה סדר והדרגה באופני הביירוים והתיקונים .. ולכן אנחנו מצדנו אין אנו יכולים וגם אין רשאים .. לברר מה שקרוב או רחוק (ובסגנון דלעיל: "ברוך מרדכי" או "ארור המן") .. כ"א מה שאנו מוצאים שצריך תיקון, צריכים אנו להשתדל כו".

— בנוגע לאחשורוש מצינו פלוגתא בגמרא²⁰⁹ אם "מלך פיקח הי', שפיר עבד דקריב רחיקא ברישא" (שהקדים משתה הרחוקים יותר ממשתה בני עירו²¹⁰), או "מלך טיפש הי', דאיבעי לי' לקרובי בני מאתי' ברישא". ועד"ז ארז"ל²¹¹ בנוגע לדוד "אמר לו הקב"ה סמוך לפלטירי'

— בתור התחלה ל"עד דלא ידע" — שה"עניבה" תהי' עקומה...

(207) עירובין נד, א.

(208) ע' 22. ולאח"ז באג"ק שלו ח"א ע' רסו.

(209) מגילה יב, א.

(210) פרש"י שם.

(211) ספרי עקב יא, כד.

(205) ישעי' ל, כ. וראה תניא פל"ו (מו), (א).

(206) לא' המסובים שדחפו אותו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: עליכם לדעת ש"אגרא דכלה דוחקא" (ברכות ו, ב). והוסיף בכת' שחוק: כנראה שמגיע להם ("איך איז באשערט") הרבה "עולם הבא"... ולא' המסובים אמר: ברצוני לפעול עליכם

שלך לא הורשת היאך אתה חוזר ומכבש כו". אבל, במה דברים אמורים — בזמן ההוא, משא"כ בזמן הזה "לא יש סדר והדרגה כו", ובמילא, צריכים לחטוף כל דבר הבא לידינו, כאמור, "חטוף ואכול חטוף ואישתי".

לה. ויש להוסיף ולבאר המשך לשון חז"ל הנ"ל — ("חטוף ואכול חטוף ואישתי) דעלמא דאזלינן מיני' כהלולא דמי" — בשייכות לענינו: מבואר בחסידות²¹² דיוק הלשון "עלמא דאזלינן מיני'" — ש"בהאי עלמא דוקא .. אזלינן מיני", שמחמתו (כו ועל ידו) אנו נעשים בבחי' מהלכים, משא"כ מקודם ירדת הנשמה בגוף היתה בבחי' עומדים".

וכידוע²¹³ שהנשמות קודם ירידתם לעוה"ז נקראים עומדים, כמ"ש²¹⁴ "חי ה' אשר עמדתי לפניו", וכן המלאכים נקראים עומדים, כמ"ש²¹⁵ "שרפים עומדים",

— ולהעיר מדברי הגמרא²¹⁶ בנוגע לאסתר: "למה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקים שנקראו הדסים, וכן הוא אומר²¹⁷ והוא עומד בין ההדסים" —

אבל, לא זהו התכלית דכל סדר ההשתלשלות, ולא בשביל זה הי' כל סדר ההשתלשלות, מ"כל הנקרא בשמי" עד "אף עשיתיו", שהרי ענין זה ("עומדים") הי' גם לפניו; התכלית דכל סדר ההשתלשלות היא איפוא בשביל לעשות מ"עומד" — "מהלך",

כלומר, תמורת זה שקודם ירדת הנשמה לעוה"ז היתה בבחי' "עמידה", כמ"ש "חי ה' אשר עמדתי לפניו", עמידה בלבד [דאף שלפי הפירוש הפשוט ה"ז ענין של מעלה, מ"מ, יש בזה גם ענין של העדר השלימות, שאין זה אלא בחי' עמידה בלבד] — יתוסף אצלה העילוי דהליכה, שכן, מיהודי תובעים להיות "מהלך", כמ"ש²¹⁸ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה".

כיצד נעשים בבחינת "מהלך"? — ב"האי עלמא" דוקא, עוה"ז הגשמי, ולא די בכך, אלא גם החומרי, היינו, עי"ז שמתעסקים בבירור ענינים גשמיים, ויתירה מזה, ענינים חומריים, ענינים השייכים ל"ארור המן".

(212) אוה"ת ויחי תטז, ב. תיט, רע"א.
 וראה תו"מ סה"מ כסלו ע' סא. וש"נ.
 (213) ראה תו"א ס"פ וישב (ל), סע"א
 ואילך). ובכ"מ.
 (214) מלכים"ב ה, טז.
 (215) ישעי' ו, ב.
 (216) מגילה יג, א.
 (217) זכרי' א, ח.
 (218) שם ג, ז.

— מובן וגם פשוט שאין לרדוף ("מ'דאָרף זיך ניט יאָגן") אחר ענינים כאלה, אבל, כאשר מלמעלה מזמינים לידו ענינים כאלה, צריך להכניס את עצמו ("אַריינױאַרפן זיך") בענין זה באותה מדה של להט וחמימות ("מיטן זעלבן קאָך און היץ") שמכניס את עצמו בענינים ד"ברוך מרדכי".

ואופן הבירור הוא — לא בדרך דחי' ח"ו, כי אם בדרך קירוב, וכאמור, שהקירוב הוא התחלה בלבד, וכתוצאה מהקירוב נעשה סוכ"ס "משלנו" ("אַן אייגענער"), עד שמתקשר עם עצמות ומהות א"ס ב"ה!

לו. ובפרטיות יותר:

ישנם כאלה שהרבי הטיל עליהם — משום שכך רצתה ההשגחה העליונה — שיתעסקו עם ענינים השייכים ל"ארור המן", אשר, ביחס להנשמה מצד עצמה ההתעסקות בענינים אלה היא ירידה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא²¹⁹.

— כאשר נשמתו של יהודי נמצאת בעוה"ז ועוסקת בלימוד התורה אין זה "בירא עמיקתא", שכן, אף שאין זו התורה כפי שהיא למעלה, בעולם הבריאה או בעולם היצירה, כי אם כפי ש"נסעה וירדה" . . ממדריגה למדריגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים . . ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר" (כלשון רבינו הזקן בתניא²²⁰), הרי זו תורה, ובמילא, כשעוסק בתורה בודאי אינו ב"בירא עמיקתא" ח"ו;

אבל המציאות היא שהנשמה ירדה למטה למעמד ומצב של "בירא עמיקתא", ובלשון חז"ל²²¹ בנוגע לנתינת התורה למטה דוקא: "למצרים ירדתם כו', יצר הרע יש ביניכם", ומובן שהירידה למצרים ולמצב שיש יצה"ר היא ירידה לבירא עמיקתא.

וכל זה למה — כיון שתובעים ממנו להיות במעמד ומצב שיהי' בכחו לדלג ולצאת ("ארויסשפרינגען") מ"שאל תחתית", מ"ט שערי טומאה, ואפילו מנו"ן שערי טומאה — כפי שמצינו במגילה שהמן עשה "עץ גבוה חמישים אמה"²²², שמורה (לא רק על מ"ט שערי טומאה, אלא גם) על נו"ן שערי טומאה²²³ — "בירא עמיקתא" בתכלית הירידה!

222) אסתר ה, יד.

223) ראה תו"א מג"א צג, ד. אוה"ת

מג"א ע' כח.

219) ע"פ לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.

220) פ"ד (ח, ב).

221) שבת פח, סע"ב ואילך.

ובמילא²²⁴, כאשר יהודי מגיע למקום שהוא בירא עמיקתא, בגלל שכך גזרה ההשגחה העליונה... ומתחיל להתבונן לאיזה סוג שייך פלוני, לסוג ש"מעלין" או לסוג ש"מורידין"... אזי אומרים לו: הנח את החכמות על הצד, הנח את החשבונות על הצד, הנח את כל המציאות שלך על הצד!

גם אם הנך במעמד ומצב ש"בהפקירא ניחא לי"... עליך לדעת שאינך מציאות לעצמך, כי אם "הנלוים עליהם"... עליך להאחז ("אָנהאַלטן זיך") בה"איש יהודי הי' בשושן הבירה"... ואם לא זכית... להיות... ב"שושן" עצמה, תהי' לכל-הפחות "סמוך לו"... תהי' לכל-הפחות "נראה עמו"...

ואם אפילו גם לא זה — יש לך עצה להתמסר ולעסוק עם תינוקות של בית רבן!

— יתכן אמנם שאין זה אלא "קול גדיים", למטה מטעם ודעת, אבל, אתה לא תתחשב בזה, ותשכח שהנך מיושבי הסנהדרין, "יושב בשער המלך", ועד "כמשה בדורו" (וכיו"ב בשאר עניני שלימות, שלימות אמיתית או שלימות המדומה), ובנוגע לפועל ממש תצא בחוץ כדי לפעול על יהודי שהוא בבחינת "תינוק",

כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר²²⁵ שהפירוש של "תינוק" אינו רק לפי ה"תעודת לידה" או ה"פּאַספּאָרט", אלא גם אדם מבוגר בשנים שלא הקדיש משנות חייו לעניני תומ"צ כי אם מעט ביותר ה"ה "תינוק" בעניני תומ"צ, ויתכן שהוא תינוק שנשבה לבין העכו"ם²²⁶, רחמנא ליצלן,

וכאשר תתמסר אליו ותזכה לקרב את לבו, יעזור לך השי"ת שתראה במוחש שהכוונה בהירידה לבירא עמיקתא — המקום שהעמידו לחלקך כדי שתתעסק עם ענינים השייכים ל"ארור המן", שנשמתו של יהודי אינה צריכה לבוא במגע עמהם, ואפילו גופו של יהודי לא הי' צריך לבוא במגע עמהם — אינה אלא כדי לדלג ולצאת בבת אחת מבירא עמיקתא מיד לאיגרא רמה!

ויתירה מזה — לדלג ולצאת לדרגא שלמעלה אפילו מ"איגרא רמה", כי, מ"איגרא רמה" היתה נפילה רח"ל ל"בירא עמיקתא", ובמילא,

225) ראה גם תו"מ ח"ג ע' 18. תו"מ סה"מ אדר ע' מה.
226) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"ג.

224) הקטעים דלקמן — דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בקול בוכים, ומפעם לפעם נקטעו הדברים בכ"י (המו"2).

כדי לצאת מה"בירא עמיקתא" צריכים לדלג ולהגיע לדרגא שלמעלה אפילו מ"איגרא רמה" (שמשם היתה הנפילה לבירא עמיקתא).

לזו. והעצה לזה — להתקשר עם בחי' "כי אתה אבינו":

כאשר יהודי מגיע למעמד ומצב שבכל מקום שהולך ובכל מקום שעומד ואפילו בהמקום שבו ישן, ה"ה מכריז "כי אתה אבינו", "אתה" דייקא, שקאי על עצמות ומהות א"ס ב"ה⁵⁴, שאין זולתו, ואין לך מקום שאינו נמצא שם,

— בנוגע ל"גילויים", יש מקומות שהגילויים אינם מאירים, אבל בנוגע לעצמות ומהות א"ס ב"ה, ה"ה נמצא בכל מקום, שהרי הצמצום הוא בהאור ולא בהמאור²²⁷ —

וכשמכריזים וצועקים "אתה", ומתקשרים עם העצם עצמו, עצמות ומהות א"ס ב"ה, הרי, כיון שזהו מקום שבו נאמר²²⁸ "אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו"... מוציא אותו העצם מכל הענינים שהי' בהם עד עתה, עד כדי כך, שמדלג מ"בירא עמיקתא" למקום נעלה יותר מאשר "איגרא רמה"!

וכיון שתכלית בריאת העולמות היא שכל הענינים יהיו בגילוי — עוזר לו השי"ת שההתקשרות עם העצם תומשך גם בגילויים, שפועל בעצמו שיאיר אצלו "נר מצוה ותורה אור", וה"מאור" שבתורה, תורת החסידות, ואח"כ משפיע ומאיר גילוי זה על בני ביתו, ואח"כ משפיע ומאיר בחלקו בעולם, ועי"ז ממשיך ומביא את משיח צדקו וכל הגילויים — תחילה בחלקו בעולם, ואח"כ בכל העולם כולו.

* * *

לח. בהמשך להמדובר כמ"פ²²⁹ אודות רצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר שיחזרו חסידות בבתי-כנסיות²³⁰ — ברצוני להדגיש עוה"פ שכיון שישנם בחורים אחדים שלא נכנסו עדיין לענין זה מאיזה טעם

משתתף בחזרת דא"ח בבתי-כנסיות, באמרו, שאי אפשר לדחות זאת, כיון ש"משיח דאָרף באַלד קומען". אח"כ פנה לכמה מהנהלת הישיבה בטענה שישנו כמנין תלמידים ששייכים לחזור דא"ח בבתי-כנסיות ולעת-עתה אינם עושים זאת, וצריכים לתקן הדבר. — "דער ענין זאָל זיך אָפּטאַן".

(227) תו"א וירא יד, ב. לקו"ת נצבים מט, סע"א ואילך. וראה אג"ק ח"א ע' יט ואילך. ועוד.

(228) איוב לה, ו.

(229) ראה תו"מ ח"ד ע' 237. וש"נ.

(230) לפני שיחה זו פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א לא' התלמידים בשאלה למה אינו

שיהי' [פעם נכנס יהודי אל הרבי, והרבי תבע ממנו איזו עבודה באחד מעניניו (של הרבי), והלה מצא כמה טעמים מדוע אינו יכול לעשות זאת...], יש לעורר אותם שמכאן ולהבא יתקנו זאת.

בענין זה יש תועלת כפולה — הן עבור המתפללים בבתי-כנסיות ששומעים דברי חסידות, והן עבור אלה שהולכים לבתי-כנסיות לחזור חסידות, ולא עוד אלא שקשה לשער ולהעריך מי מקבל תועלת גדולה יותר, השומעים או המדברים!...

האמת היא שאינני יודע מהו הצורך להכנס לכל זה, לשער ולהעריך מי מקבל תועלת גדולה יותר. — דבר ברור הוא שיש תועלת הן להשומעים והן להמדברים, ודבר ברור שענין זה מתאים לרצונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששאף ומסר את עצמו ("ער האָט זיך אַריינגעלייגט") על כך שהתלמידים יחזרו חסידות בבתי-כנסיות.

ובכן: רובא דרובא — קיבלו כבר על עצמם לעסוק בזה, ועכשיו צריכים להשתדל בנוגע לאלה שעד עתה לא עסקו בזה — הן אלה שנמצאים בין כתלי הישיבה, והן אלה שחושבים שיצאו כבר מבין כתלי הישיבה — שיקבלו על עצמם שמכאן ולהבא, לעתים תלויים, ומה טוב לעתים קרובות ("וואָס אָפטער אַלץ גלייכער"), יחזרו חסידות בבתי-כנסיות.

לט. צריכים להשתדל שיהודים ישמעו פתגם ("אַ וואָרט") של פנימיות התורה, "מאור" שבתורה, שממשיך חיות ("פשוט לעבעדיקייט") הן בלימוד נגלה דתורה והן בקיום המצוות.

והעיקר — לפעול שבכל עת ובכל שעה בחייו של יהודי יזכור וידע שהיותו חי וקיים באותה שעה ובאותו רגע הוא מצד כח הפועל שבנפעל, דבר הוי' שמהוה ומחי' ומקיים אותו²³¹.

ידיעת ענין זה הוא עיקר כל העיקרים, וכשישנו ענין זה, ודאי שסוכ"ס יעמוד כולו ("ער וועט זיך אינגאַנצן אַוועקשטעלן") בקרן אורה, ויקויים בו "תמים תהי' עם ה' אלקיך"²³², יהודי שלם, בכל רמ"ח אבריו הרוחניים, רמ"ח מצוות עשה, ובכל שס"ה גידיו הרוחניים, שס"ה מצוות לא תעשה²³³.

וכאשר כל יהודי יפעל זאת בחלקו בעולם — ה"ז יפעל להגדיל

(233) ראה לקו"ת נצבים מה, ג.

(231) ראה תניא שעהייהו"א בתחלתו.

(232) שופטים יח, יג.

האור בעולם כולו, ויפעל תוספת אור ב"כל הנקרא בשמי", ב"לכבודי", ב"בראתיו", ב"יצרתיו", ואפילו ב"עשיתיו" — כיון שידלגו על ה"אף" ("אף עשיתיו", ש"אף" הו"ע בלתי־רצויה²³⁴), וימשיכו חיים ("מ'וועט מחי' זיין און לעבעדיק מאַכן") — ע"י ה"מאור" שבתורה — בעוה"ז הגשמי והחומרי, שהוא תכלית כל סדר ההשתלשלות, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין.

וע"פ פס"ד הרמב"ם בהלכות תשובה²³⁵ "צריך כל אדם שיראה עצמו .. וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב .. עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות" — יכול הוא לפעול זאת בכל פעולה ופעולה, גם בפעולה שנראית בעיניו פעולה קטנה!

מ. אמנם, רצונו של הרבי שבכל ענין תהי' הפעולה בסדר מסודר, ובמילא, אין הכוונה שכולם יקפצו על אותו ענין, ולכן חילקו את הפעולה בזה, ולדוגמא, בנוגע לבחורי הישיבה — שבזמנים שאינם שייכים לסדרי הישיבה, "בזמניהם" (כלשון המגילה²³⁶), בזמנים שלהם, יתנו "תרומה" — לילך לבתי־כנסיות ולחזור חסידות.

— כשמדברים אודות בחורי הישיבה, אין הכוונה רק לאלה שנמצאים במעמד ומצב ד"כרכין המוקפין חומה", היינו, שגם בהוה ה"ה מוקפין חומה, והחומה היא בשלימותה, אלא גם לזה שנמצא במעמד ומצב שלעת־עתה ה"כרך" שלו חרב, רחמנא ליצלן, אבל בימות יהושע בן נון (המקבל הראשון ממשו רבינו²³⁷) הי' מוקף חומה, היינו, שבעבר היתה לו שייכות לתומ"צ ול"מאור" שבתורה זוהי תורת החסידות — הרי גם זה בלבד מספיק שזוכה ויש לו את כל הכח שב"שושן הבירה", עיר הבירה של מלך מלכי המלכים הקב"ה, כך, שאע"פ שהעיר שלו חריבה, היינו, לא רק שהחומה חריבה, אלא גם הבתים חרבים, רחמנא ליצלן, אעפ"כ, נוהג הוא כמנהג שושן הבירה, ששם ראו בעיני בשר נסים גלויים בצד הטוב, בנוגע להגאולה!

וכאשר יתנהג באופן האמור — יעזור לו הקב"ה שבעגלא דידי', היינו, בחייו בעלמא דין, ובהקדם היותר אפשרי, יראה אלקות בעיני בשר במוחש ממש, גם בעניניו הפרטיים, בבני חיי ומזונא; אבל, ההתחלה צריכה לבוא מצדו הוא, ובלשון חז"ל²⁰⁰ שהקב"ה אומר לבנ"י "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם".

(236) אסתר ט, לא.

(237) אבות רפ"א.

(234) ראה לקו"ת בלק סט, ד. ובכ"מ.

(235) פ"ג ה"ד.

מא. ויש להוסיף בביאור מארז"ל הנ"ל — "פתחו לי כחודה של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם"²³⁸:

ב"פתחו של אולם" ישנם ב' ענינים²³⁹: (א) פתחו של אולם הי' גבוה ארבעים אמה — פתח גדול ביותר, (ב) פתחו של אולם לא היו לו דלתות, אלא הי' פתוח תמיד מעצמו.

וזוהי הבטחתו של הקב"ה — שכאשר יהודי יעשה מצדו משהו, "כחודה של מחט", נקב קטנטן ("א קליינע לעכעלע") בהמציאות והישות שלו, אזי יפתח לו הקב"ה "כפתחו של אולם", פתח הכי גדול שאי אפשר לסוגרו!... כך שנשאר חלל שדרכו נמשכת השפעת אלקות, הן בענינים רוחניים, והן בענינים גשמיים, בבני חיי ומזונא רויחא, לכל אחד ואחד בהמצטרך לו.

אבל, את ה"חודה של מחט" — צריכים לעשות לבד.

מב. ובעומק יותר:

"מחט"²⁴⁰ — ענינה לעשות נקב, אבל, תכלית הכוונה אינה שישאר נקב; עשיית הנקב אינה אלא כדי להעביר דרך הנקב חוט אשר על ידו יוכלו לחבר שני דברים שעד עתה היו נפרדים.

והענין בזה:

"חוט" — קאי על "האי חוטא יקירא קדישא"²⁴¹, הקו וחוט הנמשך מאור א"ס ב"ה, קו המדה שמודד מדת ההמשכה בכל הדרגות שבסדר ההשתלשלות, אלא, כדי שיהיו כל ההמשכות גם כאשר חטא ופגם ועבר את הדרך, נדרשת עשיית נקב "כחודה של מחט", לעשות חסרון קטן לכל-הפחות בהמציאות והישות שלו, ודרך נקב זה יוכל לעבור הקו וחוט בכל סדר ההשתלשלות,

ועי"ז נעשה בעולם חיבור של שני דברים נפרדים — שמבטלים את הקס"ד שבעולם לומר שיש "שתי רשויות" ח"ו [כמארז"ל²⁴² "כיון שהגיע (משה) לפסוק²⁴³ נעשה אדם (שכיון שכתוב "נעשה" לשון רבים, יש פתחון פה לומר ש"ב' רשויות הן"²⁴⁴), אמר לפניו, רבון העולם, מה

(241) לשון הזהר — ח"ג קלד, א.

(242) ב"ר פ"ח, ח.

(243) בראשית א, כו.

(244) פי' מת"כ שם.

(238) בהבא לקמן — ראה לקו"ת שה"ש

לה, ג. קרח נה, סע"א ואילך. ובכ"מ.

(239) מדות פ"ב מ"ג. פ"ג מ"ז.

(240) ראה גם תו"מ — מנחם ציון ח"א

ע' 32 ואילך. ע' 334 ואילך. ועוד.

אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא, אמר לו, כתוב והרוצה לטעות יטעה", היינו, שהקב"ה נותן את האפשרות לכך, וכמבואר בתניא²⁴⁵ שכל מציאות הסט"א אינה אלא מפני שהקב"ה נתן לה רשות וכח לנסות ולבחון את האדם], עי"ז שמחברים ועושים מהם מציאות אחת, רשות היחיד, ליחידו של עולם²⁴⁶.

ואז — מבטיח הקב"ה — "אני אפתח לכם כפתחו של אולם", כאמור, פתח גבוה ביותר, ארבעים אמה, ואין לו דלתות, כך ששום דבר לא יכול להעלים ולהסתיר, ובמילא יכולים מיד להכנס להיכל¹⁹⁴.

ויש להוסיף בנוגע לפתחו של אולם שהי' גבוה ארבעים אמה, ע"פ המבואר בלקו"ת שה"ש²⁴⁷ "שהוא ב' פעמים כ"ף" — שרומז על ב"פ כ"ף ד"כחשיכה כאורה"²⁴⁸, היינו, לא רק הענין ד"ברוך מרדכי" ("כאורה"), אלא גם "ארור המן" ("כחשיכה"), ושניהם נכללים ב"ב' פעמים כ"ף" (ארבעים אמה) שב"פתחו של אולם".

מג. והנה, השלימות דענין זה בנוגע לכללות ישראל תהי' ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד²⁴⁹ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"; אמנם, בכחו וביכלתו של כאו"א מישראל לעשות התחלה, הכנה והקדמה לזה — כאשר הוא מצדו עושה כל התלוי בו לפתוח "כחודה של מחט", ולהעביר דרך הנקב את ה"חוטא יקרא", שאז זוכה שבנוגע לעניניו הפרטיים (לכל הפחות) פותח לו הקב"ה "כפתחו של אולם",

וממנו ומחלקו בעולם — הולך ומתפשט לאט לאט בכל הסיביבה כולה, הלוך והוסיף ואור, ועד שתמורת המצב ד"הסתר אסתיר פני ביום ההוא" [אף שגם אז נאמר "ביום", ולא "בלילה" ח"ו...] נעשה להיפך, שגם הענינים שהם בבחינת "סתימא דכל סתימין", ענינים שמצד עצמם אינם שייכים לגילוי, כיון שאינם "גילויים", אלא עצמיות — מתגלים גם הם, מצד "כי אתה אבינו", ועד ש"כל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר²⁵⁰ ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו"²⁵¹, "קוינו" דייקא, מלשון "קו"²⁵², שע"י "האי חוטא יקרא" ניתוסף בהמשכת אלקות.

(249) זכרי' יג, ב.

(250) ישעי' כה, ט.

(251) תענית בסופה.

(252) לקו"ת קרח שם. ובכ"מ.

(245) ספכ"ט.

(246) ראה תניא ספל"ג. ובכ"מ.

(247) שם.

(248) תהלים קלט, יב. וראה גם לקו"ת

ועד"ז אצל כאו"א מישראל בפרטיות — ע"י עבודתו ב"נר מצוה ותורה אור", כפי שמוארים ב"מאור" שבתורה שהיא תורת החסידות, אשר, על ידה מתגלית פנימיות הנשמה באופן ד"בקשו פני את פניך ה' אבקש"²⁵³, שפנימיות הנשמה מתקשרת עם הפנימיות שלמעלה, ועד שנעשים כולא חד²⁵⁴,

[וע"ד מ"ש²⁵⁵ "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד", אלא, שענין זה שנאמר בנוגע לעתיד נעשה אצלו בהוה],

נמשך לו כל המצטרך לו, לא רק בנוגע לענינים רוחניים, אלא גם בנוגע לענינים גשמיים, בני חיי ומזונא רויחא, שיראה בעיני בשר שהגשמיות שלו היא רוחניות, ובמילא, אין לאף א' שום שליטה על הגשמיות שלו מלבד תומ"צ, והגשמיות שלו היא באופן ד"ונתתי גשמיכם בעתם"⁹¹, שמקבל כל מחסורו בזמן המתאים ובאופן המתאים, ומשתמש בזה עבור דברים שמחים ובריאים, ומתוך שמחה על כל השנה כולה.

* * *

מד. הסדר הוא שלאחרי פורים באים לשבת פרשת פרה,

— לפני פורים קורין פרשת שקלים, ולאחרי' פרשת זכור [שחיובה מדאורייתא²⁵⁶, ולא עוד אלא שלדעת רוב הפוסקים ה"ה חובת היחיד — דלא כקריאת התורה מצד תקנת משה כדי שלא ישהו ג' ימים בלא תורה (כדאיתא בגמרא במסכת ב"ק²⁵⁷), שזוהי תקנה על הציבור, ואינה חובת היחיד²⁵⁸, משא"כ קריאת פרשת זכור אינה חובת הציבור, אלא חובת היחיד²⁵⁹ — שפעם בשנה (לכל-הפחות) ישמע פרשת זכור, "זכור את אשר עשה לך עמלק גו' לא תשכח"²⁶⁰]; ולאחרי פורים קורין פרשת פרה — שבה מדובר אודות הטהרה דטומאת מת.

ופרשת פרה היא ההקדמה (שאי אפשר בלאו הכי) לפרשת החודש ולחג הפסח²⁶¹.

253) תהלים כז, ח.
 254) ראה זח"ג עג, א. וראה תו"מ ח"ד
 ע' 188. 252. וש"נ.
 255) זכרי' יד, ט.
 256) ראה טשו"ע או"ח סו"ס תרפה, ובנ"כ.
 257) פב, א.
 258) ראה מגילה פ"א ד"ה
 259) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 260) כרך יב ע' רכא).
 261) תצא כה, יז"ט.
 262) ראה מגילה כט, א ובפרש"י.
 263) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 264) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 265) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 266) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 267) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 268) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 269) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 270) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 271) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 272) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 273) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 274) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 275) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 276) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 277) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 278) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 279) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 280) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 281) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 282) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 283) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 284) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 285) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 286) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 287) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 288) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 289) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 290) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 291) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 292) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 293) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 294) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 295) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 296) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 297) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 298) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 299) ראה מגילה פ"ג ה"ה.
 300) ראה מגילה פ"ג ה"ה.

וענין נוסף בסדר הפרשיות — שבין פרשת שקלים, פרשת זכור ופרשת פרה, יכול להיות הפסק באמצע, משא"כ בין פרשת פרה לפרשת החודש אין הפסק²⁶², אלא בשבת שלאחרי שבת פרשת פרה קורין פרשת החודש.

מה. ויש לבאר המוסר-השכל בעבודת האדם:

מצד גודל ההתפעלות מזה שבימי הפורים הגיעו למעמד ומצב ד"לא ידע", למעלה מטעם ודעת, שמצד זה הי' הדילוג מעומק תחת לעומק רום ולמעלה יותר, ע"י ההתאחדות עם עצמות ומהות א"ס ב"ה — יכול לחשוב לעצמו שמי ידמה לו ומי ישוה לו ומי יערוך אליו!... על כך אומרים לו:

המעמד ומצב שבימי הפורים אינו אלא הזזה כללית, היינו, שהעמידה בחס"נ במשך כל השנה כולה בימים ההם, פועלת שגם בזמן הזה יכולים ע"י הזזה כללית להתהפך מן הקצה אל הקצה, "ונהפוך הוא", אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו²⁶³, לדלג מעומק תחת, שאול תחתיות, לעומק רום ולמעלה יותר;

אבל, לא זוהי תכלית כוונת בריאת העולם, וכיון שכן, אין זה מספיק עבור יהודי, שממנו תובעים — לא לעשות מה שמוצא חן בעיניו, ואפילו לא מה שמוצא חן בעיני נפשו האלקית, כי אם — שכל מציאותו תהי' למלא את הרצון העליון, והרי רצון העליון הוא שאלקות יהי' בגילוי, "אותותינו ראינו", ראיית אלקות במוחש, בכל פרטי הדרגות דסדר השתלשלות,

— ואף שמקווים להיעוד שגילויים אלה יתבטלו "כשרגא²⁶⁴ בטיהרא"²⁶⁵, מ"מ, יש צורך גם בה"שרגא" —

ובשביל הגילויים — לא מספיק הענין ד"כי אתה אבינו", אלא צ"ל גם "אברהם ידענו" ו"ישראל יכירנו", היינו, שתהי' העבודה מצד האהבה והעבודה מצד היראה, וגם אהבה ויראה כשלעצמם,

ובמילא, צריך כאו"א מאתנו לידע, שאפילו אם בימי הפורים עמד בתנועה של מס"נ ופעל בעצמו הזזה כדבעי למהוי, להשתנות לגמרי — צריך עכשיו להתחיל לחשוב אודות הענין דטהרת טמאים.

(262) ירושלמי שם. רמב"ם שם פי"ג
 (263) ראה תו"א מג"א צ, ד. קיט, ב. לעיל
 (264) לשון חז"ל — חולין ס, ב.
 (265) ראה זח"א ד, א. תניא פ"י. פכ"ז.
 בהמאמר פ"ב (לעיל ע' 9).

ולכן קורין לאחרי פורים פרשת פרה, שבה מדובר אודות טומאת מיתה, שבאה לעולם בגלל נחש הקדמוני שגרם לחטא עץ הדעת, שורש החטאים — להורות שלאחרי ההזזה הכללית, צריך לרחוץ ולהטהר מכל הענינים הלא-טובים שחטא ופגם ועבר את הדרך.

וכאמור, כאשר יהודי מתחיל ופותח "כחודה של מחט" [אפילו אם הוא רק אומר "רוצה אני", אע"פ שהסיבה לכך היא מפני ש"כופין אותו"... כפס"ד הרמב"ם²⁶⁶ שגם זה מספיק, כיון שרצונו האמיתי של כל יהודי "לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות", אלא "יצרו הוא שאנסו", "וכיון שהוכה עד שתשש יצרו", אזי מתגלה רצונו האמיתי] — עוזר לו הקב"ה ופותח לו "כפתחו של אולם".

מו. ופרשת פרה היא ההקדמה — שאי אפשר בלאו הכי — שממנה באים מיד — ללא הפסק — לפרשת החודש:

ענינה של פרשת החודש — "החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה"²⁶⁷ — מבואר במדרש²⁶⁸: "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה" — הגאולה (טומאת) מצרים.

וכן תהי' לנו — ש"כימי צאתך מארץ מצרים"²⁶⁹, שאז נאמרה פרשת החודש, כך תהי' בעגלא דידן ובמהרה דידן ולמטה מעשרה טפחים, הגאולה שלימה ואמיתית, "אראנו נפלאות"²⁶⁹.

ובפשטות — שהקב"ה יוציא אותנו מהגלות, מהחושך כפול ומכופל, ונראה בעיני בשר ובמוחש את כל הענינים — ש"לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך"²⁰⁵, "וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"²⁷⁰, שאפילו הבשר ("כל בשר") דגוף הגשמי יראה את כח הפועל בנפעל²⁷¹, "בדבר ה' שמים נעשו גו"²⁷², היינו, שבכל דבר גשמי ובכל דבר שהי' עד עתה חומרי — יראו במוחש ובחיים היום-יומיים את הרוחניות שבו, ויתירה מזה, שיראו את ה"דבר ה'" שמהוה ומחי' ומקיים אותו — בגאולה שלימה ואמיתית, במהרה בימינו אמן.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן הניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי"

(270) ישעי' מ, ה.

(271) ראה תו"ח תצוה תפא, ב ואילך (בהוצאה החדשה — שכח, ד ואילך). ועוד.

(272) תהלים לג, ו.

(266) הל' גירושין ספ"ב.

(267) בא יב, ב.

(268) שמו"ר פט"ו, יא.

(269) מיכה ז, טו.

ואח"כ ניגון אדמו"ר הזקן — בן ד' הבבות (וצוה לכפול בבא הרביעית ז' פעמים).

אח"כ ברך כ"ק אדמו"ר שליט"א ברכת המזון²⁷³ על הכוס, וחילק לכל הנאספים מ"כוס של ברכה".

בסיום חלוקת "כוס של ברכה" (קרוב לשעה החמישית לפנות בוקר), אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: [

אלה שזכו שעיקר עסקם בתורה, בנגלה ובחסידות, צריכים להיות מאושרים ("גליקלעך"), ולייקר כל רגע.

וסיים: "זייט געזונט ביז אַ צווייטע התוועדות"²⁷⁴.

(273) לאחרי שצוה שכל הקהל ישב על

מקומו, כיון שע"פ דין צ"ל ברכת המזון

בישיבה (טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סקפ"ג ס"ט

(סי"ב)).

(274) ראה גם תו"מ ח"א ע' 173. ח"ג ע'

.220